

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BAĞIMLILIK DANIŞMANLIĞI VE REHABİLİTASYON
ANABİLİM DALI
BAĞIMLILIK DANIŞMANLIĞI VE REHABİLİTASYON YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERGENLERDE İNTERNET KULLANIMI İLE ANNE BABA TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

BELKIS DEDE

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Cemal Onur NOYAN

İstanbul, 2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BAĞIMLILIK DANIŞMANLIĞI VE REHABİLİTASYON
ANABİLİM DALI
BAĞIMLILIK DANIŞMANLIĞI VE REHABİLİTASYON YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERGENLERDE İNTERNET KULLANIMI İLE ANNE BABA
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

BELKIS DEDE

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Cemal Onur NOYAN**

İstanbul, 2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon
Program : Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon
Öğrenci No : 174207011
Öğrenci Adı Soyadı : Belkis DEDE

Ergenlerde İnternet Kullanımı ile Anne Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 30/05/2019 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Doç. Dr. Gül ERYILMAZ
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

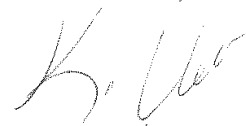
Danışman : Doç.Dr. Cemal Onur NOYAN
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Üye : Doç.Dr. Korkut ULUCAN
(Marmara Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

İnternet kullanımı ile sonuçları ülkemizde olduğu gibi dünyada da merak edilen bir konudur. Avrupa Alkol ve Diğer Uyuşturucular Araştırma Okulu (ESPAD) Projesi 2015 raporunda; 15-16 yaşındaki öğrencilerin son 7 gün içinde internet üzerinde geçirdiği ortalama sürenin 5,8 gün olduğu ve cinsiyet farklılığı gözlenmediği belirtilmiştir. Son 7 günde 4 ve daha fazla gün internet kullandıklarını belirten öğrencilerin %78'inin sosyal medya faaliyetleri için interneti kullandığı bildirilmiştir. Bu çalışmanın amacı ergenlerde, bağımlı değişken olan problemlili internet kullanımı ile anne-baba tutumlarının alt boyutlarını oluşturan kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Problemlili internet kullanımı tüm dünyada bireyleri ve özellikle ergenleri etkisi altına alıp, gittikçe artan bir şekilde risk oluşturmaya devam etmektedir. Çalışmaya Eskişehir Atatürk Lisesinde 9,10,11 ve 12. sınıf öğrenim gören 154'ü kadın, 147'si erkek olmak üzere 301 kişi katılmıştır. Katılımcılara içerisinde Kişisel Bilgi Formu, Anne Baba Tutum Ölçeği ve Problemlili İnternet Kullanım Ölçeğinin Ergen formu uygulanmıştır. Çalışmanın verileri IBM SPSS 25 programı aracılığıyla analiz edilmiş ve $p=.05$ anlamlılık düzeyinde analiz edilmiştir

Lise öğrencilerinin problemlili internet kullanım düzeyleri algılanan anne baba tutumuna göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerden en yüksek problemlili internet kullanımına sahip öğrenciler otoriter ve izin verici-ihkalkâr anne babaya sahip olanlardır. Demokratik ve izin verici-müşamahakâr anne babaya sahip öğrencilerin ortalamaları daha düşük bulunmuştur. Araştırmanın bağımlı değişkeni problemlili internet kullanımı ile anne baba tutumunun alt boyutlarından kabul/ilgi ile negatif ilişki, psikolojik özerklik ile negatif ilişki bulunurken denetleme ile aralarında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. Bu çalışma anne baba tutumu ve internet kullanımı üzerine yapılacak daha büyük örneklemlili çalışmalara yol gösterebilir.

Anahtar kelimeler: *Ergenlik, internet kullanımı, anne baba tutumu*

ABSTRACT

Internet use and its results are a matter of interest in the world as well as in our country. It is expressed that the average time spent by 15-16 year-olds on the internet in the last 7 days was 5 to 8 days and no gender difference was observed according to the report of European Alcohol and Other Drugs Research School (ESPAD) Project in 2015. 78% of students who reported using internet for 4 or more days in the last 7 days, were reported to use the internet for social media activities. The aim of this study is to investigate the dependent variable problematic internet use in adolescents and the relationship between acceptance / interest, psychological autonomy and supervision, which constitute the sub-scales of parental attitudes.

Problematic internet use influences individuals and especially adolescents all over the world and increasingly, it continues to pose a risk. A total of 301 students, 154 of which are women and 147 are men from 9,10,11 and 12th grade attended the study in Eskişehir Atatürk High School. Personal Information Form, Parental Attitude Scale and Problematic Internet Use Scale were carried out to the participants. The data of the study were analyzed through the IBM SPSS 25 program and at $p = .05$ significance level.

The problematic internet usage levels of high school students were found to be significantly related to perceived parental attitudes. Students participating in the research who have the highest problematic internet use are the ones who have authoritarian and permissive or negligent parents. The average of students who have democratic and permissive parents was found to be lower. While the problematic internet use which is the dependent variable of the study was found to be negatively correlated with acceptance / interest and psychological autonomy, no relationship was found between the supervision. This study can lead to larger sample studies on parental attitude and internet use.

Key words: Adolescence, internet use, parental attitude

TEŐEKKÖR

Tez alıŐmamın planlanmasında, oluŐumunda ve sonulandırılmasında, ilgisini ve desteğini esirgemeyen, tez danıŐmanım Sayın Doç. Dr. Cemal Onur NOYAN'a, fikirleri ve desteği için Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi'nde görevli Sayın Prof. Dr. Aykut Aydoęan CEYHAN 'a ve bu tezi yazabilmemde ve öncesindeki süreçte çok büyük payı olan, çalışmamın her aŐamasında desteğini esirgemeyen sevgili eŐim Hakan DEDE ve saygıdeğer kayınvalidem Gülbiye DEDE'ye teŐekkürü bir borç bilirim.

Belkıs DEDE

İstanbul, 2019

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ergenlerde İnternet Kullanımı ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları, her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Gereği için arz olunur.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN METNİ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1.1. Problem Tanımı.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	4
1.3. Araştırmanın Amacı	5
1.4. Araştırma Soruları ve Hipotezleri	8
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	9
1.6. Araştırmaya İlişkin Terimler.....	9
İKİNCİ BÖLÜM	10
2.1. İnternet Kullanımı	10
2.2. Problemlİ İnternet Kullanımı	11
2.2.1. Bağımlılık Nedir	14
2.2.2. Bağımlılık Türleri	15
2.2.2.1. Madde Kullanım Bozukluğu	16
2.2.2.2. Davranış Bağımlılığı	16
2.3. Ergenlik Nedir	17
2.3.1. Ergenlerde İnternet Kullanımı.....	17
2.3.2. Ergenlerde Problemlİ İnternet Kullanımı.....	18
2.4. Anne Baba Tutumu Nedir	21
2.4.1. Demokratik Anne Baba Tutumu	23
2.4.2. Otoriter Anne Baba Tutumu.....	23
2.4.3. İzin Verici/İhmalkar Anne Baba Tutumu	24

2.4.4. İzin Verici/ Hoşgörülü Anne Baba Tutumu	24
2.5. Anne Baba Tutumu ile İnternet Kullanımı Arasındaki İlişki.....	25
2.6. İnternet Kullanımı ve Cinsiyet	27
2.7. İlgili Araştırmalar	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	33
YÖNTEM.....	33
3.1. Evren ve Örneklem	33
3.2. Kullanılan Araç ve Gereçler.....	34
3.2.1. Kişisel Bilgi Formu.....	34
3.2.2. Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği.....	34
3.2.3. Anne Baba Tutum Ölçeği	34
3.3. İşlem.....	34
3.4. Verilerin Analizi.....	35
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	36
BULGULAR	36
4.1. Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler	36
4.2. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	38
4.3. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Bilgisayarı Olup Olmadığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	38
4.4. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	39
4.6. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin İnterneti Kullanma Amaçlarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	42
4.7. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Hangi Yolla İnternete Bağlandıklarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	44
4.8. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Algılanan Anne Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	46
4.9. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Yordayıcılarına İlişkin Bulgular	47
BEŞİNCİ BÖLÜM	50
TARTIŞMA ve SONUÇ	50

5.1. Tartışma.....	50
5.2. Sonuç.....	59
5.3. Kısıtlılıklar	60
5.4. Öneriler	60
KAYNAKLAR	63
EKLER.....	67
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu	67
Ek 2. Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği-Ergen	68
Ek 3. Anne Baba Tutum Ölçeği	70
ÖZGEÇMİŞ.....	74

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Evren ve Örneklem	33
Tablo 2. Genel problemlı internet kullanımı, internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık, aşırı kullanıma ilişkin betimsel istatistikler (N:301).....	36
Tablo 3. Anne Baba Tutumunun Alt Boyutları Olan Kabul/İlgi, Psikolojik Özerklik, Denetleme Değişkenlerine İlişkin Betimsel Dağılımlar	37
Tablo 4. Lise öğrencileri problemlı internet kullanım düzeyleri T testi sonuçları	38
Tablo 5. Lise öğrencilerinin kendisine ait bilgisayarını olup olmadığına ilişkin frekans ve yüzdeleri.....	39
Tablo 6. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri T testi sonuçları....	39
Tablo 7. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin sınıf düzeyine göre incelenmesine ilişkin varyans analizi sonuçları	40
Tablo 8. Lise öğrencilerinin internette vakit geçirme sürelerine ilişkin frekans ve yüzdeleri.....	40
Tablo 9. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin internette vakit geçirme sürelerine göre incelenmesine ilişkin varyans analizi sonuçları	41
Tablo 10. Lise öğrencilerinde problemlı internet kullanım düzeylerinin internette vakit geçirme sürelerine ilişkin tukey testi sonuçları	41
Tablo 11. Lise öğrencilerinin interneti kullanma amaçlarına ilişkin frekans ve yüzdeleri	42
Tablo 12. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin interneti kullanma amaçlarına göre incelenmesine ilişkin varyans analizi sonuçları	43
Tablo 13. Lise öğrencilerinde problemlı internet kullanım düzeylerinin interneti kullanma amaçlarına ilişkin tukey testi sonuçları	43
Tablo 14. Lise öğrencilerinin hangi yolla internete bağlandıklarına ilişkin frekans ve yüzdeleri.....	44
Tablo 15. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin hangi yolla internete bağlandıklarına göre incelenmesine ilişkin varyans analizi sonuçları	45
Tablo 16. Lise öğrencilerinde problemlı internet kullanım düzeyleri hangi yolla internete bağlandıklarına ilişkin tukey testi sonuçları.....	45

Tablo 17. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının algılanan anne baba tutumuna göre ortalamaları	46
Tablo 18. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin algılanan anne baba tutumuna göre incelenmesine ilişkin varyans analizi sonuçları	46
Tablo 19. Lise öğrencilerinde problemlı internet kullanım düzeylerinin algılanan anne baba tutumuna ilişkin tukey testi sonuçları	47
Tablo 20. Lise öğrencilerinin genel problemlı internet kullanımı ve alt boyutları, internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık, aşırı kullanımı ile anne baba tutumunun alt boyutları olan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme özellikleri arasındaki ilişkiyi gösteren pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları (N= 301)	48
Tablo 21. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin çoklu regresyon analiz sonuçları	49

KISALTMALAR DİZİNİ

APA	: American Psychological Association
DSM	: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
SPSS	: Statistical Package For The Social Sciences
ESPAD	: The European School Survey Project on Alcohol and other Drugs
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1 Problem Tanımı:

Gelişen teknoloji sayesinde internete erişim imkânı kolaylaştırılmış, internet kullanımı toplumsal yaşamı ve tüm davranışlarımızı hızla değiştirmiştir. Bu değişimden en çok etkilenen grup olan ergenler için internete erişim yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Anne baba tutumları çocukların ve gençlerin sağlıklı davranışlar kazanmasında en önemli etkenlerden biri olması sebebiyle, sağlıklı internet kullanımının sağlanması hususunda anne babalara görev düşmektedir. Çağımızda farklı alanlardaki bağımlılık türleri aileler ve çocuklar için büyük bir risk oluşturmakla birlikte; ulaşılabilirliği ve kullanım gerekliliği yönünden problemli internet kullanımı / internet bağımlılığı diğer bağımlılıklarla karşılaştırıldığında ayrı bir öneme sahiptir. Çocukları diğer bağımlılık yapıcı maddelerden uzak tutmak/hiç tanıştırmamak görece sağlanabilse bile çağımızda internet kullanımını tamamen yasaklamak mümkün olamamaktadır. Bu sebeple çocuklara küçük yaştan itibaren interneti sağlıklı kullanma alışkanlığı kazandırmak ve sınırları iyi belirlemek büyük önem taşımaktadır.

İnternet kelimesi, İngilizce'de "uluslararası ağ" anlamında kullanılan "international network" kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Bu büyük ağ bizlere karşılıklı bilgi aktarımı imkanını sağlamaktadır. İnternet aracılığıyla insanlar her türlü bilgiye, dünyada meydana gelen gelişmelere hızlı bir şekilde ulaşabilmekte, eğlenceli zaman geçirebilmekte, yakınları ile sohbet edebilmektedir. (Ceyhan ve ark. 2007). Bugüne kadar teknolojik yeniliklerin hiç biri internet kadar hızlı ve etkili bir değişime yol açmamıştır. İnternet hem toplumu değiştirir, hem de sürekli gelişerek kendini yeniden üretir. İnternet önceleri sadece kişisel iletişimi sağlarken artık sosyal paylaşım ağları sayesinde bireylere düşünce, duygu, kendisi ile ilgili haberler, resim, video, müzik paylaşımı imkanı vererek sosyalleşmenin gerçek yaşamdakine benzer halinin sürmesini sağlamaktadır (Göker, Demir ve Doğan, 2010; Çetin, 2014).

Yeni teknolojilerin yükselişi, kişisel bilgisayarlar, tabletler ve akıllı telefonlarla birlikte internet bireyler hareket halindeyken de kullanılabilir hale

gelmiştir. Hızla değişen teknolojinin içine doğan ve bu teknolojilerle büyüyen çocuklar Prensky (2001) tarafından “dijital yerliler” olarak adlandırılmaktadır. Günümüzde çocukluk ve ergenlik çağının içinde bulunan dijital yerliler, bilgiye erişimde görsellik, hız ve eğlenceye önem veren ve kişilerarası ilişkilerini dijital araçların düzenlediği bireyler olarak ifade edilmektedir (Ergin, 2018).

Çağımızda büsbütün teknolojiden uzakta yaşayan bir çocukluk ve ergenlik dönemi mümkün olamayacağı gibi, teknolojinin yoğun kullanıldığı bir dönem de gelişim süreçlerini sekteye uğratabilir. Literatürde çocukların gelişimlerini sağlıklı sürdürebilmeleri için 7 yaşından önce bilgisayar ve internetle haşır neşir olmamaları hususunda fikirler yer almaktadır. Diğer taraftan bahsi geçen yayınlarda bilgisayar ve internet kullanımında tamamıyla yasaklanması önerilmemekte; çocuklara bilgisayar ve internet kullanımına yönelik bir görüş kazandırma, aşinalık oluşturma ve sağlıklı kullanım alışkanlığı kazandırma amacıyla kontrollü ve verimli deneyimlere ihtiyaç duyulduğu konusuna dikkat çekilmiştir. (Ceyhan ve Ceyhan, 2011; Akbulut, 2013).

İnternet kullanımının ergenlik dönemindeki psikososyal sonuçları dikkat çekmeye başlamış olup; literatürde internet kullanımının pozitif ve negatif yönleri tartışılmaya devam etmektedir. Bazı araştırmacılar, internetin aşırı düzeyde kullanımının insanları yalnızlaştırdığını, hakiki toplumsal çevresinden uzaklaştırdığını, rutin aktivitelerini aksattığını ve depresif sendromları çoğalttığını belirtmektedir (Young & Rogers, 1998; Putnam, 2000, Chou & Hsiao, 2000 Gross, 2004; Savci & Aysan, 2016) Diğer taraftan bazı araştırmacılar da internetin arkadaşlık ilişkilerini güçlendirdiğini iletişimi ve haberleşmeyi kolaylaştırdığını ve yeni sosyal ağların gelişmesine imkân sağladığını (Lin & Tsai, 1999; Parks & Roberts, 1998 Kraut ve diğerleri, 2002) belirtmektedir.

Ceyhan (2011); eğlenmek ve bilmediği insanlar ile temasta bulunmak için interneti kullanan kişilerin sorunlu internet kullanımı açısından diğer gruplara göre riskli grupta olduğunu vurgulamaktadır. Bu durumda internetin pek çok faydasının yanında aşırı kullanıldığında gerçek sosyal ortamlardan uzaklaşma, yalnızlık ve psikososyal işlevlerde bozulma gibi problemleri tetiklediği söylenebilir (Savcı, 2017)

Gelişim dönemi özellikleri itibariyle, değişik deneyimlere açık olan istikrarsız duygu durumları ve kimlik krizi yaşayan ergenler, internet bağımlılığında en tehlikeli kesimi oluşturmaktadırlar. Araştırmalarda internet bağımlılığında ergenlerin büyük oranda etki altında kaldığı görülmüştür (Kuss ve diğerleri, 2013; Liu ve diğerleri, 2015; Ko ve diğerleri, 2014; Taş, 2015).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TUIK) verilerine göre; 16-24 yaş arasındaki bireylerin 2004'de internet kullanım oranı %26.6, 2013'deki büyüklük %68.7, 2016 yılında %84.3 ve 2017 yılında ise %87.2'ye artmıştır. 2018 yılı son üç ay içinde kişilerin ilk olarak sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb. içerik paylaşma % 84.1, bireylerin 2. olarak paylaşım sitelerinden video izleme (Örn. YouTube)- % 78.1, 3.olarak ise internet üzerinden telefonla görüşme/ video görüşmesi (webcam ile) %69,5 amacıyla internet kullandıkları belirtilmiştir (TUIK, 2018).

Sonuç olarak, sunulan bu veriler Türkiye'de son yıllarda internetin hem yaygınlaşma oranının arttığını, hem de kullanım amacının farklılaşp çeşitlendiğini, bu hızlı değişimden en çok ergenlerin etkilendiğini göstermektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Ögel'e göre; İnternet ve bilgisayar günümüzde kullanımı zorunlu araçlar haline gelmiştir. Bir kişinin sigarayı kullanması zorunlu olmadığından, hiç sigara kullanmadan insanlar yaşamlarını sürdürebilir. Evde, okulda ve işyerinde kullanımı giderek yaygınlaştığından, interneti kullanmadan yaşamı sürdürmek neredeyse imkansız hale gelmektedir. Bağımlı olunan nesneden uzak bir yaşam sürmek, bağımlılık tedavilerinin en önemli koşullarından birisidir. İnternet bağımlılığında ise kişiyi bağımlı olunan nesneden tamamen uzak tutabilmek mümkün değildir (Ögel, 2012).

Ergenlik insan yaşamında, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak önemli değişikliklerin yaşandığı süreç olarak tanımlanan, zorlu bir dönemdir. Birçok araştırmacı ve kuramcı, ergenlerin karşılaştıkları çevresel kaynaklı problemleri saptamaya yönelik yaptıkları sınıflandırmada, okul (akademik performans ve başarı beklentisi vb. gibi), sosyal ilişkiler (öğretmenlerle ve akranlarla ilişkiler gibi) ve aile olmak üzere temel üç grubu ele almaktadırlar (Kulaksızoğlu, 2004, s.83-103; Smetana, Campione-Barr ve Metzger, 2006, s.256). Diğer taraftan, bireyin problemleri ile ilgilenen araştırmacılar, bu davranışları, depresyon, içe kapanma, kaygı gibi bireyin kendi içinde yaşadığı problemleri kapsayan içe yönelim sorunları ve antisosyal davranış, saldırganlık, düşmanca davranış olarak nitelendirilen dışa yönelim sorunları olarak (Eisenberg vd., 2001, s.1112) değerlendirdikleri görülmektedir (Başdaş, 2018).

Günümüzde ergenlerin problemleri belirlerken; internet kullanım örüntülerinin açığa çıkarılmasına büyük ihtiyaç vardır. Küçük yaşlardan itibaren çocukların bilgisayar ve internet başında uzun süre zaman sarf etmelerine karşı koyan bilimsel görüş; bu teknolojilerin önemli gelişim faaliyetlerinin yerine geçeceği riskine karşı uyarıda bulunmaktadır. Bahsi geçen görüş; yoğun internet kullanımının çocukların gerçek oyun aktivitelerini engelleyerek, kendileri için gelişimlerine uygun olmayan, erken bir dönemde katlanabileceklerinin üstünde yoğun uyarıcılara maruz kalabilecekleri riskini gündeme getirmektedir.

Sözü geçen teknolojilerle sağlanan sanal yaşantının gerçek yaşamdan uzak olması, çocuğu gerçeklerden uzaklaştıran bir yaşantıya sürüklemesi, bu nedenle

çocuğun farkındalığını ve yaratıcılığını azaltması gibi tenkitler de mevcuttur. (Ceyhan, E. ve Ceyhan, A. A. 2011; Akbulut, 2013).

Ülkemizdeki genç nüfusun yoğunluğunun ve internet kullanımı oranının yüksekliği bakımından en büyük grubu oluşturmaları sebebiyle en fazla risk altında bulunduğu düşünüldüğünden, ergenler bu çalışmada çalışma grubu olarak seçilmiştir. Bu süreçte ergenin en yakını olan anne-babanın izleyeceği tutum ve yapacağı rehberlik önem arz ettiğinden, yapılan araştırmanın bu hususta alana getireceği bilgiler ve literatüre bulunacağı katkılar araştırmanın önemini vurgulamaktadır.

1.3 Araştırmanın Amacı

Amerikan Pediatri Akademisi (APA) ekran kullanımı ile ilgili açıklamasında; 18 aylıktan küçük çocukların ekranlardan tamamıyla uzak tutulması, 18–24 ay arası bebeklerin anne babalarının kontrolünde ve kısa süreli kullanımlarına müsaade edilebileceği, 2-5 yaş arası çocukların aynı şekilde anne babalarının kontrolünde günde en fazla 1 saat ekran karşısında kalabileceği, daha ileri yaşlarda ise sınır koyarak ebeveyn kontrolünde kullanım önerisi sunulmaktadır. (AAP, 2016). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, 5 yaşının altındaki çocukların ekran karşısında günde bir saatten fazla süre kalmalarının riskleri hususunda uyarılar yapılmaktadır. Daha önceleri teknolojik tehlikeler arasında sadece televizyonların bahsi geçerken, günümüzde bilgisayarlar ve taşınabilir cihazlar da riskler arasına katılmıştır. Şimdilerde akıllı telefon ya da tablet/ bilgisayarını küçük çocukların elinden alamayan anne babalarla sık karşılaşmaktadır. Halbuki dijital ortamlarla uzun süre meşgul iken edilgen veya hareketsiz şekilde geçirilen sürelerin bireylerin fiziksel, bilişsel ve psikososyal gelişimi olumsuz etkilenmesi aşıkardır. Çocuklar, iletişim aracılığıyla toplumsal bağ kurma yolunda büyükleri ve etraflarında gözlemledikleri uygun davranımları taklit ederler. Teknolojik cihazlardan uzakta zaman geçirdiklerinde çok sayıda oyun seçeneği, çocukların fiziksel gelişimlerine önemli katkılar sağlamaktadır. Çocukların bilgisayar başında geçirilen zamanın bu gelişimsel yaşantılarının önüne geçmemesi gerekir.

İnsan hayatındaki internetin etkisinin sürekli artması pek çok sorunun yaşanmasına yol açmıştır. Günümüzde kimi bireylerin şahsen iletişim yerine sanal iletişimi tercih ettikleri, günlük sorumluluklarını ihmal edebildikleri veya geciktirdikleri, zihinlerinin devamlı internetle meşgul olması ve yoğun kullanım şeklinde tutumlarda buldukları tespit edilmiştir. Sözü geçen bağlam, internet bağımlılığı veya patolojik/ problemlili internet kullanımı birtakım davranım problemlerine vurgu yapmaktadır. İnternet kullanımına yönelik kişilerin yaşamakta olduğu sorunları açıklamak için internet bağımlılığı, patolojik ve/veya problemlili internet kullanımı şeklinde değişik tanımlamalar yer almaktadır.

İnternet bağımlılığının kapsamı ve tanımı kesinleşmemiş olsa da araştırma sonuçları, problemlili internet kullanımının çocuk ve ergenlerin birincil bazı gelişim aşamalarını engelledebildiğini belirtmektedir.

Ergenlik döneminde internet bağımlılığı ile ilgili çalışmaların dikkat çektiği önemli konulardan biri risk etkenleridir. Bu görüşte internet kullanım süresi üzerinde önemle durulmaktadır. Ergenlerde internet kullanım süresi uzadıkça bağımlılık düzeyin de arttığı gözlenmektedir. (Tahiroğlu ve ark., 2010). İnternette harcanan zamanla birlikte interneti kullanma amaçları da bağımlılıkta önemli kriter olarak düşünölmektedir (Siyez & Uz Baş, 2013) . İnterneti daha çok sohbet ve oyun amaçlı kullanan lise öğrencisi grubundaki ergenlerin bağımlılık puanlarının interneti sosyal ağ, müzik-film ve ödev-araştırma için kullanan ergenlerin bağımlılık puanlarından daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Yılmaz ve ark., 2014; Bağatarhan ve Siyez, 2017) .

Çocuk ve ergenlerde internet kullanım süresinin yanında bu sürelerin hangi içerik ve faaliyetlerle geçirildiğine yönelik çalışmalarda da artış gözlemlenmiştir. Kuzu ve arkadaşlarının 2008 yılında gerçekleştirdikleri, Başbakanlık uhdesinde uygulanan İnternet Kullanımı ve Aile Araştırması'nda çocukların internet kullanım süre ve sıklıkları ile, iletişim amaçlı internet kullanımı arasında ciddi seviyede bir bağlantı saptanmıştır. Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi'nin Türkiye'de yapılan araştırma sonucunda ise çalışmaya katılan 9-16 yaş grubundaki çocukların interneti ortalama 10 yaşında kullanmaya başladıkları ve günde 1-1.5 saat internet kullandıkları gözlenmiştir. İnternetin öncelikli olarak okul için kullanıldığı (% 92), oyun oynamak (% 49), haberleri seyretmek (% 40),

eğlence ve video klip izlemek (% 59), müzik ya da film indirmek (% 40), akranlar ile sosyal ağlarda paylaşım yapmak (% 48) gibi faaliyetlerin de yoğun olarak gerçekleştirildiği görülmüştür. Araştırmaya göre (Yavuz Akbulut) Türk çocukların Avrupa'daki akranlarına oranla iletişime yönelik etkinlikleri daha az yaptıkları da söylenebilir. Benzeri alanda yapılan uluslararası çalışmalar incelendiğinde interneti bilgi arama ya da okulla ilişkili etkinliklerde kullanım maksadının ikinci sırada yer aldığı, internetin en çok gelişme ve dedikodularla ilgili bilgi sahibi olmak, oyun oynamak, müzik dinlemek, sohbet etmek, eğlenmek vb. amaçlara yönelik kullanıldığı gözlemlenmiştir (Bayraktar ve Gün, 2007; Ceyhan ve Ceyhan, 2011; Yang ve Tung, 2007; Akbulut, 2013).

Yukarıda belirtildiği üzere, Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımını etkileyen birçok faktör vardır. Bu araştırmada söz konusu faktörlerin içinden Anne Baba Tutumları incelenecektir. Anne baba tutumları, kişilik oluşumunun bütün yönlerine tesir eden en önemli etkenlerden biri olmuştur. Anne-baba tutumları aile sistemi içinde çocuğun gelişim sürecinin yapı taşlarını oluşturmaktadır. Aile içinde ulaşımın bu derece arttığı internetten çocuk ve ergenlerin hangi seviyede yarar sağladıkları; olumlu ya da olumsuz şekilde ne derece etkilendikleri hususunda gerçekleştirilen araştırmaların önemi gün geçtikçe artmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin problemlı internet kullanımının algılanan ebeveyn tutumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır. Farklı yetiştirme kalıpları ile çocuklarda farklı kişilik örüntülerinin oluşması mümkün olabildiğinden, kişilerin sergiledikleri davranış kalıplarının, ailelerin çocuklarına yönelik tutumlarındaki farklılıklardan dolayı oluştuğu söylenebilir. Bu çalışmada Problemlı İnternet Kullanımı PİKÖ, Anne Baba Tutumu ve demografik özellikleri incelenecektir.

1.4. Araştırma Soruları ve Hipotezleri:

Bu araştırmada ergenlerin internet kullanımı ile anne baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu maksada yönelik olarak aşağıda yer alan hipotezler sınanmıştır,

Araştırma Soruları:

- 1- Anne baba tutumları nasıl bir dağılım göstermektedir? (Demokratik/koruyucu/otoriter/izin verici)
- 2- Öğrencilerin problemlı internet kullanım dereceleri nasıl bir dağılım göstermektedir? (Sosyal Fayda/ Rahatlık/Aşırı Kullanım)
- 3- Anne baba tutumları ile ergenlerin problemlı internet kullanım seviyeleri arasında bir ilişki var mıdır?
- 4- Öğrencilerin problemlı internet kullanım dereceleri ile cinsiyet, kaçıncı sınıfta olduğu, interneti kullanma süresi, interneti kullanma aracı ve interneti kullanma amacı arasında bir ilişki var mıdır?

Hipotezler:

- 1- Ergenlerin problemlı internet kullanımı ile anne baba tutumları arasında ilişki vardır.
- 2- Demokratik anne baba tutumu sergileyen ebeveynlerin çocuklarında problemlı internet kullanımı riski daha düşüktür.
- 3- Otoriter anne baba tutumu sergileyen ebeveynlerin çocuklarında problemlı internet kullanımı riski daha yüksektir.
- 4- İzin verici-ihmkar anne baba tutumu sergileyen ebeveynlerin çocuklarında problemlı internet kullanımı riski daha yüksektir.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları:

1. Çalışma 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında Eskişehir ili Atatürk Lisesi 9,10,11. ve 12. sınıflarda eğitim alan öğrenciler ile (301 kişi) sınırlıdır.
2. Araştırmada elde edilen bulgular, araştırma için belirlenen ve araştırmacı tarafından değişkenleri ölçmesi adına uygun görülen değerlendirme araçlarına verdikleri kendileri açısından doğru olduğunu düşündükleri cevaplarla kısıtlıdır.
3. Araştırmada elde edilen sonuçlar, elde edilen verileri için geçerli ve güvenilir olduğu varsayılan veri analiz yöntemleri ile kısıtlıdır.

1.6 Araştırmaya İlişkin Terimler:

Ergenlik: 12-19 yaşları arasına denk gelen, kimi zaman bu yaşları aşan, sosyal, fiziksel, duygusal, ahlaki ve manevi yönlerden değişimlerin görüldüğü, (Swetts, 1998: 25) birçok bilişsel ve kişilik özelliklerinin çocukluktan yetişkinliğe geçtiği (Plotnik, 2009) gelişimsel bir periyot biçiminde değerlendirilebilir.

Problemlili İnternet Kullanımı: Kişilerin internet kullanımından ötürü yaşantılarının aile ve iş gibi önemli işlevlerinde karşılaşılan sorunlar, devamlı kullanımı kontrol etmede başarısızlık yaşanması ve kompulsif kullanım ile tarif edilmektedir (Kim ve Davis, 2009).

Tutum: Kişinin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal mevzu ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir” (İnceoğlu, 2010)

Anne Baba Tutumu: Ebeveynlerin, çocuklarına karşı sözel ve sözel olmayan iletişimi, davranışları, tutum ve düşüncelerini kapsayan ve farklı alt boyutları olan bir kavramdır (Baumrind, 1976).

İKİNCİ BÖLÜM

2.1.İnternet Kullanımı

İçinde bulunduğumuz çağın doğası gereği kişiler birbirleriyle daima etkileşim halindedir. Bu etkileşimlerin yaşamımızda önemli işlevleri vardır. Böylelikle kişiler birbirlerine duygularını, düşüncelerini ve isteklerini bildirebilmektedir. Kişiler arası ilişkilerimizin sağlanması iletişim sayesinde mümkün olabilmektedir. İletişim araçlarının en başında yer alan bilgisayar ve internet hayatımızın tüm alanında yadsınamaz araçlar olarak yerini almıştır. TÜİK'in Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasının son sekiz yıllık verileri incelendiğinde Türkiye genelinde internete erişim olanağına sahip hane oranı 2011 yılı verilerine göre yüzde 42,9 iken, 2018 yılında bu oran yüzde 83,8 e yükselmiştir. İnterneti düzenli olarak kullanım oranları 2011 yılında yüzde 89,5 iken, 2018 yılında yüzde 97,3'ye kadar yükseldiği gözlemlenmektedir (TÜİK, 2019). Sistemli olarak düzenlenen bu verilere göre hem internete erişim imkanı sağlanan hane oranı ve hem de internet kullanım oranının yıllar içinde büyük bir hızla artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Dünya 2018 yılı internet kullanım oranları incelendiğinde ise dünya üzerinde 4.02 milyar internet kullanıcısı olduğu ifade edilmektedir. Dünya nüfusunun %53'ünden fazla olan bu kullanıcıların sayısı 2017 yılına göre 248 milyon kişi daha artmıştır. Bu kullanıcıların büyük bir kısmının 16-64 yaş arasında olduğu (%64) belirtilmektedir. Ayrıca mobil olarak interneti kullanan bireylerin sayısı 3.72 milyardır (We Are Social, 2018). Türkiye'de ise mobil internet kullananlar, internet kullanıcılarının %72.4'ünü oluşturmaktadır (TÜİK, 2017; Arca, 2018) . Dünyada ve Türkiye'de internet kullanımına ilişkin oranlar incelendiğinde, teknolojik araçların büyük bir hızla insan yaşamının doğal bir parçası haline geldiği görülmektedir.

İnternetin yaşamımızda çok aktif olarak yer alması ve yaşamı kuşatacak biçimde devamlı geliştirilebilmesi kişilerin teknolojiden vazgeçebilmelerini daha da güç duruma sokmaktadır. İnternet bağımlılığı bu noktada madde bağımlılığından ayırt edilmektedir. Madde bağımlılığı için maddeden uzak durmak, vazgeçmek gerektiği halde internet bağımlılığında durum farklıdır.

İnternet bağımlılığında bırakıp kurtulmak mümkün olamamaktadır. Bu sebeple kişi interneti sağlıklı biçimde kullanmayı öğrenmeli, hem internet teknolojilerinden yararlanmak hem de bağımlılık riskini önlemek için uğraşmalıdır (Günüç, 2009; Taş, 2015).

2.2 Problemlı İnternet Kullanımı

Davranışsal bağımlılıklar başlığı altında incelenen internet bağımlılığı APA tarafından 2013'te güncellenen DSM-5'te kabul görülmemiş olup, yalnızca internet oyun bozukluğu daha yoğun çalışmaya ihtiyaç duyulan mevzular arasında gösterilmiştir. Block'un 2008'de ve Kuss ve ark'ın 2014'de yaptıkları araştırmalar, internet bağımlılığının neden 'DSM-5'e yer almayı hak eden bir bağımlılık türü şeklinde onaylanması gerektiğini bildiren çalışmalardır (Aslan ve Yazıcı, 2016)

Sağlıksız / problemlı / aşırı internet kullanımı kullanıcıların olumsuz etkilere karşı savunmasız kalmalarına sebebebiyet vermektedir. Kişilerde internet kullanım süresinin yıllar içinde artmasıyla birlikte, internet kullanım amaçlarında farklılık görünmesine yol açmıştır. Bazı kullanıcılar interneti bilgi kaynağına ulaşmak ya da iletişim kurmak gibi rutin yaşamın gerekliliği ölçüsünde kullanırlarken, bazı kullanıcılar ise interneti sağlıksız ve hatalı bir biçimde kullanım haline dönüştürmüşlerdir. Sağlıksız veya yanlış internet kullanma davranışları pek çok kullanıcının sosyal ve duygusal işlevlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Buna bağılı kullanıcıların akıl sağlığında olumsuz sonuçlara sebep olup, günlük yaşam aktivitelerinden alıkoyarak, internet bağımlılığı riskini arttırır biçime varmıştır (Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan, 2007; Çam ve Nur'un, 2015; Emre, 2017).

Türkiye'de internet kullanımı bağımlılık kapsamında incelendiğinde, her yaşta görülebilen bu sorunun, yeni teknolojilere daha yüksek bir ilgi gösteren çocuklar ve ergenlerde izlenme oranının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırmaya dahil olan tüketici nesli, Milenyum kuşağı olarak tanımlanan Y kuşağı, Z kuşağı ve Alfa kuşaklarıdır. Y kuşağı, 1980-2000 yıllarında doğan ve teknolojiyle sonradan tanışan nesil, 2000-2012 yıllarında doğan Z kuşağının bebeklik yaşlarından beri internet ve etkileşimli teknolojilerin yoğun şekilde kullanıldığı bir ortamda bulunan nesildir. En genç olan Alfa kuşağı ise 2013 ve

daha sonra doğan ve gözlerini açar açmaz mobil cihaz ve teknolojilerle tanışan kuşak olarak tarif edilmektedir (Ertemel ve Aydın, 2018). Problemlı İnternet Kullanımı; devamlı interneti düşünme, internet dışında geçirilen zamanın anlamsız olduğunun düşünülmesi, mevcut kullanım süresinin sürekli artması, internette kullanım süresinin kontrol edilememesi, erişim sağlanamadığında olumsuz duygu hissi, mesleki ailesel ve sosyal yaşamında olumsuzluk yaşama davranışlarına sebebiyet veren aşırı internet kullanımı şeklinde tanımlanmaktadır (Arısoy, 2009; Kandell, 1998; Tsai ve Lin, 2003; Young, 1998; Young, 2004; Karabulut, 2015).

Problemlı internet kullanımı nedeniyle günlük sorumlulukları aksattığını fark eden kişiler suçluluk duygusu sebebiyle, çevresindeki bireylere interneti kullandığı süreyi söylememe veya yanlış söyleme şeklinde davranışlar sergileyebilmektedir. Sosyal yaşamlarında bu durumun kendilerine zarar verdiğinin farkında olan kişiler bile problemlı internet kullanımı davranışını kontrol etmekte zorlanabilir. Bu sonuçlar eşliğinde problemlı internet kullanımı davranıőının başka problemlı davranışlara da yol açabileceği öngörülmektedir (Davis, 2001; Arca, 2018).

Young (1996) ilk yaptığı çalışmasından hareketle, problemlı internet kullanımının nedenlerini araőtırmıő ve üç neden ortaya koymuőtur. Bunlar; sosyal destek, cinsel tatmin ve kişilik oluőturmadır. Bu üç nedenden dolayı, bireyler interneti kendilerine zarar verecek bir biçimde kullanabilmektedir (Arca, 2018).

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı-5 (DSM-5) in yayınlanmasıyla beraber ilk kez bir davranışsal bağımlılık olarak gruplandırılan “Kumar Oynama Bozukluğu”, “Maddeyle İlişkili Bozukluklar ve Bağımlılık Bozuklukları” grubundaki “Maddeyle İlişkili Olmayan Bozukluklar” başlığı altında konumlandırılmıőtır. (APA, 2013). Davranışsal bağımlılık kavramının DSM-5’te onaylanması sonucunda, literatürdeki internet bağımlılığı, seks, fiziksel egzersiz ve video oyunlarının da bu kategoriye alınıp alımayacağına dair tartışmalar artmıştır. (Black ve ark., 2014; İnternette Oyun Oynama Bozukluğu ve Tedavi Yaklaşımları: Sistematik Bir Gözden Geçirme, 2018).

İnternet kullanımı; internet araçlarının kişilerin yaşamında eğlence, eğitim, iş gibi pek çok alanda etkin kullanılmaya başlanması ve kullanımın yaygınlaşmasıyla birlikte dikkat çeken bir mevzu haline gelmiştir. Konuyla ilgili ilk olarak yaklaşık 20 yıl önce yapılan çalışmalardan beri (Griffiths, 1996; Young, 1996) ilgili çalışmaların özellikle son on yılda hızla arttığı görülmektedir (Pontes, Kuss, ve Griffiths, 2015). Farklı disiplinlerde inceleme konusu olarak ifa edilen ruh sağlığı ile internetin ilişkisi daha çok kişinin işlevini bozucu etkileri bağlamında izlenmektedir. İnternetin aşırı ve/veya sağlıksız kullanımını tanımlamak için literatürde patolojik internet kullanımı (pathological Internet use) (Davis, 2001; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000), kompulsif internet kullanımı (compulsive Internet using) (Van den ve ark. 2008), internet bağımlılığı (Internet dependency) (Scherer, 1997), problemlı internet kullanımı (problematic Internet using) (Caplan, 2002) ve internet bağımlılığı (Internet addiction) (Young, 1996) gibi kavramlar kullanılmaktadır (Ergin, 2018).

Literatürdeki farklı tanımlar, her bir yaklaşımın konunun duyuşsal, bilişsel ve davranışsal bileşenlerinden farklı birine odaklanmasından kaynaklanmaktadır Davis, internet kullanımına yönelik kişilerin yaşamakta olduğu sorunları tarif etmek için internet bağımlılığı, patolojik ve/ya problemlı internet kullanımı şeklinde çeşitli isimlendirmeler yapmaktadır. Bu kavram karmaşası literatürde ciddi bir problem olup (Chou ve ark. 2005), zamanımızda internet bağımlılığı kavramının oldukça gözde olduğu görülmektedir. Bununla beraber, internet bağımlılığı kavramının internet kullanımına bağılı olumsuzlukların doğasını tamamiyle yansıtmayı yansıtmadığı ile ilgili tartışmalar devam etmektedir. (Beard ve Wolf 2001, Dowling ve Quirk 2008).

Klinik olmayan ortamlarda betimleyici metodlar ile yapılan ve genel nüfusun özelliklerini meydana çıkaran araştırmalarda internet bağımlılığı tanımının kullanımı elverişli olmadığından Ceyhan'ın (2010) araştırmalarında ve bu çalışmada problemlı internet kullanımı kavramı yeğlenmiştir (Ceyhan, 2011; Ergin 2018) .

DSM-5'in ek bölümü sadece oyun bağımlılığını kapsamış olsa da, internet bağımlılığının davranışsal bir bağımlılık oluşturacak biçimde internete ait diğer

uygulamaların problemlili kullanımını içerdđđ uzun süredir tartışılmaya devam edilmektedir. (Bozkurt, şahin ve Zoroğlu, 2016).

2.2.1 Bağımlılık Nedir:

Bağımlılık, başka bir şeyin istemine, gücüne veya yardımına ihtiyaç duyulan, bağlı olma durumu olarak tanımlanabilir. Bağımlılık kavramı yabancı literatürde ise daha çok “addiction” ve “dependence” şeklinde kullanılmaktadır. Bağımlılık, bir davranışı tekrar tekrar yapmaktan kendini alıkoyamama veya bir madde alımını engelleyememek ve madde kullanım durumunu kontrol etmede güçlük çekmek şeklinde tanımlanmaktadır (Egger ve Rauterberg, 1996). Tamar Gürol’a (2012) göre; bağımlılık, bireye zarar vermekte olan birden çok olumsuz sonuç doğurmasına rağmen bireyin zoraki biçimde madde araması ve kullanması ile karakterize olan devamlılık arz eden ve tekrarlayıcı özelliğe sahip zarar verici tutum ve davranışın eşlik ettiği hem davranışları hem de beyni etkileyen, gelişmesinde ve ilerlemesinde birçok biyolojik ve çevresel etmenin rol oynadığı belirli bir sürecin neticesinde oluşan bir beyin hastalığıdır (Yıldırım, 2018) .

Bağımlılık kavramı DSM I ve II’de sosyopatik kişilik bozukluğunun bir alt kriteri olarak ele alınmıştır (APA, 1952). DSM III (APA, 1980) ile birlikte bağımlılık ayrı bir kategori olarak incelenmeye başlanmıştır. Yalnızca madde bağımlılığının ölçüt alındığı DSM III’te madde kullanım bozuklukları “bağımlılık” ve “kötüye kullanım” olarak iki alt başlıkta incelenmiştir. Bu ayırımıda bağımlılığın kötüye kullanımdan farkı yoksunluk belirtileri ve tolerans gibi fiziksel bağımlılık kriterlerini de içermesi ile değerlendirilmiştir. DSM III’de bağımlılık tanı kriterleri genişletilerek yoksunluk ve tolerans kesin ölçütler olmaktan çıkarılarak, en az üç ölçütün karşılanması gerektiği bildirilmiştir.

Bu süreçte ilk kez DSM-III-TR’de psikoaktif madde kullanımını ve bağımlılık arasındaki benzerlik vurgulanmış (Kaplan ve Sadock, 1995) ve bağımlılık tanısı için fizyolojik bağımlılık belirtilerinin tespitinin gerekliliğine dikkat çekilmiştir. (APA,1980). DSM V’in bağımlılık tanı kategorisine giren “patolojik kumar oynama”nın da DSM III’te ilk kez dürtü kontrol bozukluğu tanı kategorisinde ele alındığı görülmektedir. DSM IV’te ise madde bağımlılığı ve kötüye kullanım tanı kriterleri belirginleştirilmiş, aynı zamanda patolojik kumar oynama “Başka bir

alandanda sınıflandırılmamış dürtü kontrol bozukluğu” başlığı altında sınıflandırılmıştır. DSM IV’deki patolojik kumar bağımlılığı tanı ölçütlerinin geçerlik, güvenilirlik ve doğruluğu ile ilgili yapılan çalışmalarda DSM-IV’ün yüksek geçerlik ve güvenilirlik puanlarına sahip olduğu, ancak bu ölçütlerden 4 (dört) yerine 5 (beş) tanesinin kesme puanı olarak sınıflandırılmasının doğru sınıflamada daha yararlı olacağı belirtmektedir (Stinchfield, Govoni ve Frisch, 2005; Ergin, 2018).

2.2.2 Bağımlılık Türleri

Genel bir yaklaşımla tabir edecek olursak bağımlılık kişinin beden yapısını, ruh yapısını ve sosyal yaşamını olumsuz biçimde etkileyen, yaşamı üzerinde kontrolü yitirmesine sebebiyet veren bir vaziyettir. Kullanılan maddeye tolerans gelişmesi, madde eksildiğinde veya azaltıldığında yoksunluk belirtilerinin oluşması, madde kullanımını kontrol etmek veya bırakmak için harcanan çabaların boşa çıkması, kişisel, mesleki ve sosyal aktivitelerin olumsuz etkilenmesi, fiziksel ya da ruhsal problemler olduğu halde madde kullanımını devam etmesi şeklindeki kriterlerden üçünün olması bağımlılık teşhisi için yeterli kabul edilmektedir (URL 3; Taş, 2015).

Bağımlılıktan söz edildiğinde çoğu kişinin aklına klasik anlamda alkol, madde ve sigara gibi kimyasal madde kullanımı gelir, ancak kumar, alışveriş, seks, televizyon izleme, bilgisayar oyunları oynama gibi kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıklardan da bahsedilmektedir. Davranışsal bağımlılıklarda da alkol-madde bağımlılıklarında olduğu gibi beyin zarar görmekte ve bağımlılığın aynı süreçleri yaşanmaktadır.

DSM-5 ana bölümünde internet bağımlılığı hakkında bölüm olmasa da, yakın zamanda ek bölümde internet oyun bağımlılığının sınıflandırmaya girmesi planlanmaktadır (Bozkurt, Şahin ve Zoroğlu, 2016).

2.2.2.1 Madde Kullanım Bozukluğu

Madde bağımlılığı; madde arama, bulmak için zorlama, alımı sınırlandırdığında kontrol kaybı ve maddeye ulaşım engellendiği zaman olumsuz bir duygu durum yaşanması Şeklinde, kronolojik olarak tekrar eden bir bozukluktur (Koob, 2006; Yıldırım, 2018).

2.2.2.2 Davranış Bağımlılığı

Davranışsal bağımlılıklar da aynı alkol-madde bağımlılıklarında olduğu Şekilde bağımlılığın ana bileşenleri olan fiziksel ve psikolojik bağımlılık belirtileri (zihinsel meşguliyet, duygudurum değişkenliği, tolerans, yoksunluk, kişilerarası çatışma ve tekrarlama) görülmektedir (Griffiths MD. Internet addiction: An issue for psychopathology; Bozkurt, şahin ve Zoroğlu, 2016).

Young (1998) madde bağımlılığında gözlemlenen; sosyal izolasyon, sinirlilik, yalan söyleme, ajitasyon, aşırı kullanım, agresyon gibi semptomlarını İnternet Bağımlılığı ile bağdaştırmasıyla kavramın pekiştirilmesine katkıda bulunmuştur. Birçok araştırmacı internet bağımlılığını tanımlanmıştır. Kandell'e göre (1998); evirimii olmadığı zamanlarda kaygı hissine kapılma, internetteki yenilikleri takip etme konusunda takıntı, evirim içi olduğu zamanlarda mutluluk hissetme davranışları İnternet bağımlılığını tanımlamaktadır. Widyanto ve Griffiths ise (2006); kimyasal maddeye benzer Şekilde internet etkileşim davranışlarına olan bağımlılık olarak tanımlamışlardır. 1994'den günümüze birçok araştırma yapılmasına ve görülme sıklığına dikkat çekilmesine rağmen APA tarafından yayımlanan DSM-IV'te Problemlili İnternet Kullanımı halen bir hastalık tanısı olarak yer almamaktadır (Livesley, 1995). Bu nedenle internet bağımlılığının bir bağımlılık türü olmasından çok bir davranış bozukluğu olarak tanımlanabildiği görülmektedir (Karabulut, 2015).

Herhangi bir kimyasal madde alımı olmadan bir davranışın kontrolsüz bir Şekilde sergilenmesi sonucu oluşan bağımlılıklar davranışsal bağımlılık olarak kabul edilir (Griffiths, 2005). Köknel'e (1998) göre; davranışsal bağımlılık, belirli bir davranışın kontrolsüz bir Şekilde ileri düzeyde ve normal dışı düzende sergilenmesi sonucunda kişinin ruhsal, fiziksel ve zihinsel yönden olumsuz olarak

etkilenerek, günlük iş ve işlevlerindeki düzeninin bozulması ve toplumsal yapıya uyum sağlamakta güçlük çekilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2018).

Block'un 2008'de ve Kuss ve ark'ın 2014'de yaptıkları araştırmalar, internet bağımlılığının neden DSM-5'te kabul görmesi gereken bir bağımlılık türü olduğunu bildiren çalışmalardır (Aslan ve Yazıcı, 2016).

2.3 Ergenlik Nedir:

İnsanlar hayatları boyunca sürekli değişim ve gelişim halindedirler. Bu gelişimin en yoğun yaşandığı dönem olan ergenlik döneminde her yönden kapsamlı bir gelişim söz konusudur. Ergenliğe girme yaşı cinsiyetler ve bölgelere göre farklılık göstermekle birlikte, 10–12 ile 18–21 yaşları arasındaki evredir (Santrock, 2004). Ergenlik dönemi, kimlik gelişiminin hızlandığı, dostluk ve ait olmanın, tekrar eden haz ve mutluluk isteğinin oldukça önem kazandığı (Huang ve Shen, 2010), sosyal becerilerin geliştiği, eğitimsel seçimlerin yapıldığı, değerlerin, yaşam tarzının ve sağlıklı davranışların biçimlendiği dönemdir (Kaltiala-Heino ve ark., 2004). Ergenlik, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir (Yörükoğlu, 1996). Bu dönemde bir taraftan fiziksel değişimlere uyum sağlamaya çalışan ergenler, diğer taraftan artan bilişsel yetkinlikleriyle kendisini, ailesini ve toplumdaki konumunu ölçmeye çalışır.

Ergen bu değerlendirmeler esnasında kendisiyle, ailesiyle ve toplumla çatışmalar yaşadığı için bu dönemin anlaşılması çok önemlidir (Çetin, 2014)

2.3.1 Ergenlerde İnternet Kullanımı

Ülkemizde de diğer ülkelerde olduğu gibi, özellikle ergenlerde yeni teknolojilere merakın ve ilginin oldukça fazla olduğu, akıllı telefon, bilgisayar ve internet kullanımının hızla arttığı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması istatistik verilerinden gözlenmektedir (TUİK, 2017). Dolayısıyla, yakın zamanda uzakdoğu ülkelerinde görüldüğü gibi ülkemizde de ergenler ve aileleri için problemler internet kullanımının belirgin bir sorun haline geleceği düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, problemler internet kullanımına ilişkin ergenlerin hem bireysel hemde sosyal faktörler ile ilişkili sorunların nedensellik bağlamında ele alınması önemlidir.

Başdaş'a göre (2018); Gelişen teknoloji sayesinde, artık internet ortamında iletişim sadece bilgisayarlar aracılığıyla gerçekleştirilmemekte, akıllı telefonlar sayesinde kişiler sürekli ulaşılabilir bir konumdadır. Dolayısıyla bu durum, ergenler için internetin olmadığı bir dünyanın ve yaşamın olamayacağı anlamına geldiği söylenebilir. İnternet ortamının, anonim olabilme, kontrol edilebilirlik, görsel fiziksel ipuçlarını azaltması ve kolaylıkla erişilebilir olması özellikleri ergenler açısından yüz yüze ilişkilerden daha fazla buluşulan sosyal bir ortam şeklinde algılandığı öne sürülebilir.

Bilgisayar ve internetin bilişsel işlevleri konusunda farklı araştırma bulguları bulunmakla birlikte, çalışmaların ortak paydası incelendiğinde; söz konusu teknolojilerin kognitif bilişsel gelişime katkı sunup sunmadığının kullanım biçimine göre farklılaştığı dikkat çekmiştir. Zihinsel yetilerin etkin bir şekilde kullanıldığı internet ve bilgisayar aktivitelerinin kognitif gelişime katkı sağlaması beklenen bir durumdur. Diğer taraftan bahsi geçen kritik özellikleri taşımayan birçok uygulama ve faaliyetin de sıklıkla kullanıldığı ortadadır. Özellikle çocuk ve ergenler açısından nitelikli bilgisayar ve internet faaliyetleri ile meşguliyet içinde olmak oldukça önemlidir. Bilişsel gelişimde belli başlı becerileri edinmek için kritik zaman aralıkları mevcuttur. İnternette geçirilen zaman, çocukların çevresinde bulunan kişilerle etkileşim ve iletişim kurması, dikkatini içsel süreçler üzerine odaklaması ve hayal kurması gibi kritik kognitif aktivitelerin yerini aldığı zaman sahip olunamayan bu becerilerin telafisi oldukça güç, hatta kimi zaman imkânsız hale gelebilir (Ceyhan ve Ceyhan, 2011; Akbulut, 2013).

2.3.2 Ergenlerde Problemlı İnternet Kullanımı

Ceyhan 'a göre (2011); Ergenler için internet kullanımının diğer yaş gruplarına göre daha fazla riskli olmasının ana sebebi dönemin gelişimsel özelliklerinden kaynaklanabilir. Ergenlik dönemine özgü kimlik kazanımı sürecinde, ergenlerin etrafındaki kişilerle ilişkilerinin önemi artarken bu alanda değişik kimlik denemeleri yapmaktadırlar (Valkenburg ve ark. 2005, 2008). Bundan dolayı, internet sağladığı içerik ve ortam ile ergenlerin kimlik denemelerini gerçekleştirdiği, gelişimsel ihtiyaçlarını sağladıkları kritik bir araç haline dönüşebilmektedir.

Çocuklar ve ergenler büyüme periyodunda olduklarından fiziksel yönden problemlerle internet kullanımından yetişkinlere nazaran oldukça fazla etkilenmektedirler. İnterneti uzun süreli ve uygunsuz pozisyonda oturarak kullanmak zamanla ergenlerde bazı fiziksel etkiler ve önemli derecede sağlık problemleri oluşturabilmektedir. Ergenlerin kas ve iskelet sisteminde bozulmalara, ağrılara sebebiyet verebilir (Aktaş ve Arnas, 2005; Shields ve Behrman, 2000; Tuncer, 2001). Boyun ve sırt bölgesinde oluşan rahatsızlıklar ve kas kasılmaları görülebilir (Subrahmanyam ve ark., 2000). Genel olarak ergenin fiziksel etkinliklerle geçireceği vakti internet başında geçirmesi bedensel olarak güçsüz kalmasına sebebiyet verebilmektedir. (Altın, 2006; Demir, 2006; Shields ve Behrman, 2000). İnternette uzun süre kalan çocuklar açık havada vakit geçiremediklerinden enerjilerini yeterince harcayamamaktadır (Gündoğdu, 2006). Hareketsiz yaşam tarzı kişilerde ven trombozu ve akciğer embolisi ihtimalini artırabilir, sonucunda obeziteyle ilgili komplikasyonlar gelişebilir. Ayrıca, uzun süre bilgisayar ve internette kalma beslenme sorunlarına yol açabilmektedir. (Aktaş-Arnas, 2005; Demir, 2006). Ayrıca çocuklar ve ergenler internette Web sayfalarında dolaşırken, ansızın şiddet, pornografi, kumar, hırsızlık, uyuşturucu, alkol, sigara, silah satışı, yasadışı teşkilatlarla ilgili sitelerle karşılaşma ihtimalleri yüksek olduğundan merak duyarak okuyabilir (Aktaş-Arnas, 2005; Canbek ve Sağıroğlu, 2007; Gündoğdu, 2006; Kelleci, 2008). Özellikle çocukların ve ergenlerin bir düşünce ve inancı yayma aracı olarak işletilen internet ortamında gözlemleyip şahit oldukları karşısında etki altında kalmaması olası görülmemektedir. (Çelen ve ark., 2011; Gündoğdu, 2006). Bazı online faaliyetlerde ergenlerin önemli sorumluluklarını yapmasını engelleyebilmekte, yaşının ve gelişim seviyesinin üstünde bilgilere erişmesini sağlayabilmektedir. (Subrahmanyam ve ark., 2000, 2001) . Gelişimsel olarak ergenler ara sıra anlaşılmadıkları fikrine kapılabilirler. Bu fikir ile internette karşılaştıkları kendilerini anladığını dile getiren insanlarla etkileşim ve iletişim kurmaya meyilli olma olasılıkları yüksektir. Aileler çocuklarına duygusal tatmini sağlayacak yaşantı verimi ve zenginliği mümkün kılmadığında, kişiler sosyal kabul, güven, sevgi, değerli olma, şefkat gibi duygusal gereksinimlerini sanal arkadaşlıklar ve oyunlarla karşılamaya uğraşmaktadırlar. (Açıl ve Purtaş, 2008; Kıran, 2011; Çetin, 2014).

Sağlıksız internet kullanımının tipik özellikleri saplantılı biçimde interneti düşünmek, düşkünlük, isteği kontrol etmede ve dürtü kontrolünde azalma, internet kullanımına engel olamamak ve yoksunluk vb. belirtiler şeklinde görülmektedir (Young, 1999: Akt. Davis, 2001). Genel anlamda literatürde problemlili internet kullanımı kişinin yaşamında internetin psikolojik, sosyal, okul ve/veya iş alanlarını etkileyecek biçimde kullanılması şeklinde tarif edilebilir (Beardve Wolf, 2001, sf. 378: Akt. Caplan, 2002). Ceyhan'ın (2008) araştırma bulgularına göre cinsiyet, psikolojik semptomların seviyesi, interneti çoğunlukla gece kullanmak, interneti öncelikli olarak diğer kişilerle iletişim kurmak ve iyi zaman geçirmek maksadıyla kullanmak gençlerde problemlili internet kullanımının belirleyicisi olduğu görülmüştür. Ergenlerde sağlıksız internet kullanımının pek çok sebebinden söz edilebilmektedir. Genelde ergenlerin gelişimsel ihtiyaçları sorunlu/patolojik internet kullanımının en temel sebebini meydana getirmektedir. (Lin ve Tsai, 2002). Bu problemlili kullanımın diğer bir sebebi, ergenlerin içinde buldukları dönem itibariyle, kişilik oluşturma çabaları ve yoğun ruhsal değişiklikleri yaşamaları maddeler ya da aşırı internet kullanımı gibi bağımlılık yapıcı çeşitli faktörlerin olumsuz sonuçları ile daha çok karşılaşmaları olabilir (Kaltiala-Heino ve ark. 2004). Ayrıca, ergenlerde yenilik ve heyecan arayışı en kritik kişilik özelliği (Farley ve Cox 1971) olduğundan internette gezinmek ya da çeşitli çevrimiçi etkinlik yapmak ergenler için çoğunlukla ileri teknoloji tehlikesi/macerası biçimine dönüşmesine yol açmıştır (Akt: Lin ve Tsai, 2002; Akt. Ceyhan, 2008; Gürcan, 2010).

Avrupa Alkol ve Diğer Uyuşturucular Araştırma Okulu (ESPAD Projesi) 2016 yılı resmi raporunda: 15-16 yaşındaki okul öğrencileri arasında sigara içmek düşüş belirtileri gösterdiği, ancak yeni ilaçlar ve yeni bağımlılık davranışlarının getirdiği zorluklar konusunda endişeler olduğu belirtilmektedir. EMCDDA Direktörü Alexis Goosdeel "ESPAD"ın son 20 yıldır, Avrupa'daki ergen madde kullanımında kalıplar ve eğilimlerin değerli bilgiler verdiğini, son raporun, anketin kapsamını yalnızca yeni uyuşturucular değil, aynı zamanda aşırı internet kullanımı, oyun oynama ve kumar gibi kamuoyunda kaygı uyandıran yeni ve potansiyel olarak bağımlılık yaratan davranışları da içerecek şekilde genişlettiğini, ESPAD'ın bu yeni gelişmeleri izleyerek ergenlerin madde kullanımının ve genel

olarak bağımlılık yapan davranışların olumsuz sonuçlarından korumaya katkısını arttırdığını” bildirmiştir (Goosdeel, 2016)

Literatürde İnternetin problemlili kullanımına yönelik farklı isimler ve faktör yapıları ile çok sayıda ölçme aracı bulunmaktadır. Bu çalışmada Ceyhan E. ve ark. tarafından 2007 yılında oluşturulan, Problemlili İnternet Kullanım Ölçeği” (PIKÖ) şeklinde tanımlanan ölçeğin 2009 yılında geliştirilen Ergen Formu kullanılmıştır. Ölçeğin faktör analizi sonuçları, ölçeğin “internetin olumsuz sonuçları”, “sosyal fayda/sosyal rahatlık” ve “aşırı kullanım” şeklinde üç alt boyuttan meydana gelmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise. 94 olarak bulunmuştur (Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan 2007). Ölçek 27 maddeden meydana gelmekte olup, 5’li Likert tipindedir. Ölçekten elde edilebilecek puanlar 27–135’tir. Ölçek, problemlili internet kullanım davranışını ölçerek kişilere “internet bağımlılığı” teşhisi koymayı hedefleyen bir ölçek biçiminde düşünülmemelidir Söz konusu ölçek, internetin sağlıklı ve sağlıksız olarak kullanım seviyelerini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, ölçekten elde edilecek yüksek puanlar, kişilerin internet kullanımlarının sağlıksızlaştığının, internetin yaşamlarını olumsuz bir şekilde etkilediğinin ve bağımlılık patolojisine eğilime yol açabileceğinin göstergesi şeklinde yorumlanmalıdır.

2.4 Anne Baba Tutumu Nedir

Anne-babaların çocuklarını büyütürken sergilemiş oldukları davranışları anne-baba tutumu olarak tanımlayabiliriz. Çevresel koruyucu etmenler arasında ailenin önemi yadsınamaz. Aile ile bağların güçlü olması, ailenin ergeni akademik başarısı için desteklemesi, ergeni gelişimsel seviyesine uygun şekilde gözlemlemesi ve rehberlik etmesi ve aile içi etkileşimin açık tutulması toplumdan kaynaklı risk faktörlerine karşı koruyucu olabilmektedir.

Anne-baba ve çocuk ilişkisi diğer gelişim süreçlerinde olduğu gibi ergenlik döneminde de kritik öneme sahiptir. Anne-babaları ile sağlıklı ilişki kurabilen ergenler, çevresi ile daha sağlıklı ilişkiler kurarak, çevresi ile uyum problemi yaşamayan bireyler olarak hayatlarına devam etmektedir. Bu nedenle ergenlere yönelik anne-baba tutumları büyük önem arz etmektedir.

Literatürde algılanan anne baba tutumlarını ölçmek üzere farklı isimlerde ölçekler bulunmakta olup, bu çalışmada Lamborn ve arkadaşlarının (1991) geliştirdiği ve Aysen YILMAZ tarafından Türkçe'ye uyarlanarak, farklı yaş gruplarında ayrı ayrı geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) kullanılmıştır. ABTÖ' de psikolojik özerklik, kabul/ilgi ve denetleme/kontrol olmak üzere 3 boyut öne sürmüştür. Kabul/ilgi boyutu; ebeveynin çocuğa karşı ilgili, katılımcı, sıcak, sevecen olma düzeyi ile ilgili çocuğun görüşünü ifade ederken, denetleme boyutu; çocuğun ebeveynlerini ne düzeyde denetleyici olarak algıladığını gösterir. Psikolojik özerklik boyutu ebeveynlerin çocuğun bireyselliğini ne düzeyde desteklediğini ve ebeveynlerin çocukları tarafından ne düzeyde demokratik olarak algılandığını göstermektedir (Akt. Yılmaz, 2000). Kullanılan ölçek ile iki farklı ölçüm yapılmaktadır. İlk ölçümde, katılımcıların her üç boyuta verdikleri cevaplar derlenerek, demokratikliğin (authoritativeness) farklı seviyeleri ayırt edilerek hesaplanmaktadır. Sadece bir boyutta ortancanın üzerinde puanı olan çocukların ebeveynleri "bir ölçüde demokratik tutumda olmayan" (somewhat nonauthoritative) olarak tanımlanmakta ve 1 puan almaktadır. Herhangi iki boyutta ortancanın üzerinde puanı olan çocukların anne babaları "bir ölçüde demokratik" (somewhat authoritative) şeklinde isimlendirilmekte ve 2 puan elde edilmektedir. Her üç boyutta ortancanın altında puanı olan çocukların anne babaları "demokratik tutumda olmayan" (nonauthoritative) olarak isimlendirilmekte ve karşılığı 0 puan olmaktadır. Kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik özerklik boyutunda ortancanın (median) üstünde puan alan çocukların ebeveynleri "demokratik" olarak gruplandırılmakta ve 3 puan almaktadırlar. İkinci ölçümde ise kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarının kesişmesinden 4 anne-baba tutumu ayırt edilerek tanımlanmaktadır. Kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan ergenlerin anne babaları "demokratik", altında puan alanlar ise "izin verici-ihmalkâr"; kabul/ilgi boyutunda ortancanın üzerinde ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın altında puanı olan ergenlerin ebeveynleri "izin verici-müsamahakâr", kabul/ilgi boyutunda ortancanın altında ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üstünde puanı olanlar ise "otoriter" (authoritarian) şeklinde adlandırılmıştır (Yılmaz, 2000).

2.4.1 Demokratik Anne Baba Tutumu

Demokratik tutum çocukların kişilik gelişimi için en elverişli olan tutumdur. Demokratik ortamlarda büyüyen çocuklar; yetişkin otoritesinden korkmayan, sorumluluk sahibi, özgüveni yüksek, sosyal olarak mutlu, kurallara ve otoriteye saygılı olan bireylerdir (Kulaksızoğlu, 2011). Demokratik anne-baba tutumuna sahip ebeveynler genellikle çocuklarının fikirlerini önemserler, çocuklarına karşı sabırlı ve hoşgörülü bir tavır içerisinde olurlar. Demokratik tutum sergileyen anne-babalar, çocuklarının kendi beklentilerini yerine getirip getirmediğine bakmaksızın, her zaman çocuklarına karşı sıcak ve samimi davranırlar. Aile ile ilgili bir karar alınacağı zaman bu kararın alınma sürecine çocuklarını da dâhil ederek onların fikirlerini alarak özgüvenlerinin gelişmesine katkıda bulunurlar. Bu tutumu sergileyen ebeveynler çocuklarının başarılarını ödüllendirerek, çocuklarına karşı olan memnuniyetlerini gösterir ve ifade ederler. Çocuklarının yapmış oldukları her türlü davranışı yapıcı bir tutum içerisinde eleştirirler ve yapılan yanlıştan ders çıkarmalarını sağlayarak, çocuklarının doğruyu bulmasına yardımcı olurlar (Çağdaş, 2002; Yıldırım, 2018).

2.4.2 Otoriter Anne Baba Tutumu

Otoriter ebeveyn tutumuna sahip ebeveynler çocuklarına genellikle aşırı kuralcı davranırlar. Kendilerinin belirlemiş oldukları kurallara çocuklarının sıkı bir şekilde uymalarını, sorgusuz riayet etmelerini isterler. Kurallara uyulmadığı takdirde ceza yöntemine başvururlar. Çocuklarını ancak kurallara uyduklarında ödüllendirirler ve onlara sevgilerini gösterirler (Çağdaş, 2002). Otoriter tutuma sahip olan anne-babaların çocukları ile ilişkilerinde sıcaklık ve samimiyetten ziyade ebeveynin hâkimiyetinin ve söz hakkının olduğu görülmektedir. Bu tutum karşısında ebeveyn ile çocuk arasındaki paylaşım seviyesi sınırlı düzeyde kalmaktadır. Bu tutuma sahip ebeveynlerin çocukları fikirlerini açıkça ifade etmekte zorluk çekmektedir (Özgür, 2016). Otoriter anne-babalar aşırı derecede kuralcı oldukları için çocuklarının belirledikleri kurallara göre hareket edip etmediklerini sürekli olarak kontrol ederler. Otoriter ebeveynler çocukların varlık

göstereceği alanların çok sınırlı olduğunu ve bu sınırların net bir şekilde belirlenmesi gerektiğine inanırlar. Sürekli olarak baskı yapan bir tavır ve otoriter tutumla yetişen bu çocuklar; sürekli kendilerini baskı altında hissettiklerinden, evde anne-babasının otoriter tutumlarından dolayı içine kapanık, kendini ifade etmekte güçlük çeken bireyler olarak yetişirler. Bu durumun diğer sonuçlarından biri olarak; çocuk çevresine karşı agresif ve öfkeli tepkiler vermeye başlar. Otoriter ebeveyn tutumu sergileyen anne-babalar çocuklarını ayrı bir birey olarak görmediklerinden ve onu bir kalıba sokmaya uğraştıkları için çocuklar kendilerini bir kısığa gibi hissederler (Yavuzer, 2004; Yıldırım 2018).

2.4.3 İzin Verici/İhmalkar Anne Baba Tutumu

Bu tutumu sergileyen ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarına karşı duyarsız kalan, çocuklarına yeterince ilgi ve alaka göstermeyen, onların maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamayan ebeveynlerdir. Bu şekilde davranan anne-babalar, çocuklarının davranışlarını sınırlandırma getirmezler ve genellikle çocuklarını kendi hallerinde bırakırlar. Çocuklar üzerinde kontrol kurmayan, tutarlı davranmayan ve disiplin olarak gevşek bir yaklaşım içerisinde olan umursamaz bir tutum sergilerler. Bu tür ailede yetişen çocuklar sevgi ve ilgiden yoksun olarak yetişmektedir. Çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyen ve kişilik üzerinde en çok olumsuz etkilere yol açan ebeveyn tutumu; ilgisiz, ihmalkâr anne-baba tutumudur (Kaya, 1997) . İhmalkâr ve reddedici anne-baba tutum sergileyen ebeveynlerin çocukları diğerlerine nazaran özgüven eksikliği, davranış bozukluğu ve duygusal tatminsizlik gösterme eğilimleri daha fazladır (Baumrind, 1991; Yıldırım 2018) .

2.4.4 İzin Verici/ Hoşgörülü Anne Baba Tutumu

İzin verici-hoşgörülü anne-babalar çocuklarına karşı kontrolleri düşüktür, davranışlarına hiçbir sınırlama getirmezler, ancak bu tür anne-babalar çocuklarına karşı sıcak ve ilgili davranırlar ve çocuklarına sevgi gösterirler. Anne Baba Tutum Ölçeğinde kabul/ilgi boyutunda ortancanın üstünde ve denetleme boyutunda ise ortancanın altında puanı olan cocukların ebeveynleri “izin verici-hoşgörülü” olarak tanımlanmıştır (Yılmaz, 2000). Çocuğa gösterilen hoşgörünün normal

düzyeyden yüksek olması ve sınır konulmaması durumunda kısıtlama ve özgürlük arasında sağlıklı bir denge oluşturmaları mümkün olamamaktadır.

İzin veren ebeveynlerin çocukları daha dürtüsel olma eğilimindedir ve ergenler uyuşturucu kullanımı gibi telafi davranışlarına yönelebilmektedirler. Bu çocuklar, ilerleyen dönemlerde de kendi davranışlarını kontrol etmeyi asla öğrenemeyebilir ve her zaman yoluna gitmeyi bekleyebilirler. Duygusal olarak güvenli ve bağımsız olmayı, aynı zamanda yenilgiyi öğrenmeleri ve kabul etmeleri gerekmektedir (Stassen-Berger, 2011; Erkan, 2019) .

2.5 Anne Baba Tutumu ile İnternet Kullanımı Arasındaki İlişki

İnsan psikolojisi öncelikle aile ortamında anne-baba taklit edilerek şekillenmeye başlamakta ve bu süreçte temel güven duygusunun gelişmesi ve çocuğun kendisini özerk bir birey olarak algılaması (Bulut, 1990), aile üyeleri ve özellikle anne ile oluşturulan bağın niteliğine bağlı oluşmaktadır. Geleceğimizi şekillendirecek ergenlerin, kendilerinin sağlıklı yetişkinler olabilmeleri ve sağlıklı kuşaklar yetiştirebilmeleri ebeveynlerin onlara olumlu model olabilecek nitelikte tutum ve tavırla yaklaşmaları sayesinde mümkün olabilmektedir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutumları onların bilişsel, sosyal, duygusal yapılarını etkilemekte ve davranışlarında bu etki gözlenmektedir. Kritik öneme sahip olan ergenlikte anne baba ve ergen çatışmaları oldukça yoğun yaşanmakta ve bu çatışmalar ergenlerin kendilerini aileden yalıtmasına veya uyumsuz davranışlar sergilemesine sebebiyet verebilmektedir. (Tümkaya, Çelik ve Aybek, 2010) .

Ergen öznel iyi oluşun, değerlendirdiğimiz zaman anne-baba tutumlarının ve aile içi ilişkinin yaşam doyumunu etkileyen önemli bir unsur olduğu görülmektedir (Joronen ve Kurki, 2005; Yıldırım, 2018).

Bilgisayar ve internet kullanımının çocuk ve ergenler için bir tehdit veya fırsata dönüşmesi çocukların davranışlarının şekillenmesinde rol oynayan yetişkinlerin farkındalık ve eylemleri ile belirlenebilir. Ancak çalışmalarda ailelerin hem ergenliğin gelişimsel özellikleri hem de teknolojik cihazlar ve uygulamalarla ilgili yeterli bilgilerinin bulunmadığı gözlenmiştir (Livingstone, Haddo, Görzig, 2010; Kuzu, Odabaşı, Erişti, Kabakçı, Kurt , Akbulut , Dursun ,

Kıyıcı , Şendağ, İnternet Kullanımı ve Aile. Ankara: Başbakanlık Bilim Serisi: 2008; Arslan, Bütün, Doğan, Dağ, Serdarzade ve Arıca, 2014).

Ergenlik döneminde algılanan aileden alınan desteğin internet bağımlılığını negatif yönde yordadığı belirlenmiştir (Kıran-Esen, 2009). İnternet kullanımının aile ilişkilerini ne şekilde etkileyeceği kullanım süresine ve kullanım amacına bağlı olarak değişebilir. Eğer ergenler interneti günlük yaşamı kolaylaştırmak amacıyla kullanırsa (ödevlerini yapma, sağlık ve hastalıklar hakkında araştırmalar yapma, rezervasyon yapma) ailesi ile ilişkileri gelişebilir. Ancak ergenlerin interneti uygun olmayan amaç ve sürede kullanması aile ilişkilerini olumsuz yönde etkiler. Konuyla ilgili farklı araştırmaların neticesine göre sevme-sevilme ve güç ihtiyacı giderilmedikçe problemlı internet kullanımının arttığı, kişilerin yakın çevrelerinde karşılanmayan sosyal tanınma, sosyal destek ve ait olma gereksinimini internette karşılayabildikleri sonucuna varılmıştır. (Erwin ve ark., 2004; Suler, 1999; Valkenburg ve Peter, 2007) Ait olma bireyin aile, arkadaş, iş ve sosyal ilişkilerinde değerli olduğuna inanmasıdır (Frey ve Wilhite, 2005; Çetin, 2014) .

Problemlı internet kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalar arasında, ebeveyn tutumunun koruyucu veya tetikleyici etkisinin olabileceği kanısına varılmıştır. Güncel literatürde, anne babaların genel tutumu veya internet kullanımı ile ilgili çocuklarına karşı tutumlarının problemlı internet kullanımı ile ilişkisi olduğu bulunmuştur (Koning ve ark, 2018). Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, ebeveynlerin çocuklarına karşı korumacı ve talepkar olmalarının çocuklar üzerinde baskı oluşturabilmesi ve bu doğrultuda baş etme veya kaçınma motivasyonu olarak riskli veya bağımlılık içeren davranışlara yönelimlerinin daha fazla olduğu düşünülmektedir. Çocukların ailelerinin ilgisiz tutumda olduklarını bildirmeleri, aile tutumlarının problemlı davranışlarla ilişkisini yansıttığı düşünülmektedir. Problemlı internet kullanımı ile ilgisiz tutum pozitif ilişkili bulunmuştur (Erkan, 2019).

Demokratik ebeveyn tutumları arttıkça sorunlu internet kullanımındaki internetin olumsuz sonuçları ve sosyal fayda/rahatlık sağlanması durumlarında azalma gözlemlendiği, ancak aşırı kullanımın demokratik tutumlardan etkilenmediği görülmüştür (Taneri ve Tiryakioğlu 2015).

Türkiye’ de yapılan çalışmalarda yüksek internet bağımlılık düzeyi ile ilgisiz anababalık tutumunun (Büyükşahin, Çevik ve Çelikkaleli, 2010) ve koruyucu-istekçi anababalık tutumunun (Altıntaş ve Öztapak, 2016) ilişkili olduğu gösterilmiştir. Ayrıca internet kullanımına yönelik tutumlar çerçevesinde anne-baba katılımı ve anne babanın kontrol davranışı ile saplantılı internet kullanımının negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür (Özdemir, Kuzucu ve Ak, 2016). Başka bir çalışmada ise ailenin ihmalkar tutumuna sahip olmasının ergenlerin internet bağımlılığını yordadığı bulunmuştur (Ayas ve Horzum, 2013). Problemlı İnternet Kullanımının ayrıca aileden algılanan sosyal destek ile negatif ilişkisi bulunduğu görülmüştür (Esen ve Siyez, 2011; Günüç ve Doğan, 2013). İnternet bağımlılığı tanısı olan grupla yapılan bir çalışmada katılımcıların aile işlevselliklerini daha problemlı yorumladıkları ve kaygılı bağlanma biçimine sahip oldukları gösterilmiştir (Şenormancı, Şenormancı, Güçlü ve Konkan, 2013). Demografik bilgiler çerçevesinde yapılan Batıgün ve Kılıç’ ın (2011) çalışmasında üst sosyo ekonomik düzeydeki katılımcıların internet bağımlılık oranları alt ve orta sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarından daha yüksek bulunmuştur (Ergin, 2018).

2.6 İnternet Kullanımı ve Cinsiyet

Cinsiyet ülkemizde bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili önemli parametreler arasında belirtilebilir. Ulusal ya da uluslararası seviyedeki teknoloji kullanımı çalışmalarının büyük çoğunluğunda cinsiyet önem arz etmekte, erkek ve kadınlar arasında kullanım süresi, sıklığı ve teknolojik yeterlilikler bağlamında farklılıklar görülebilmektedir. Dijital yerliler şeklinde tanımlanan yeni nesil incelendiğinde erkek ve kız kullanıcılar arasındaki farkın gün geçtikçe azaldığına dair yargılarda mevcuttur (Dresang, Gross ve Holt, 2007). İnternetin kullanıldığı ortamlardan erkek ve kızların farklı biçim ve seviyelerde faydalanması, farklı tehlikelerle karşılaşmaları veya erkek ve kızlar üzerinde farklı kontrol sistemlerinin uygulanması şeklinde yorumlanabilecek çalışma sonuçları ile karşılaşmak olasıdır (Akbulut, Şahin ve Erişti, 2010; Kuzu vd., 2008; Akbulut, 2013).

Yıldırım’ın çalışmasında (2018); Ergenlerin akıllı telefon bağımlılık puanlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan

inceleme neticesinde cinsiyete göre anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çetin'e göre (2014); Problemlı internet kullanımının yordayıcılarının cinsiyetlere göre de incelendiğinde, erkekler ve kızlar arasında yordayıcıların farklı olması erkeklerin ve kızların interneti kullanım sürelerinin ve kullanım amaçlarının farklı olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Erkeklerde ait olma ve güç ihtiyaçlarının problemlı internet kullanımını toplam varyansına katkısı daha fazla olduğu görülmüştür. Bunun nedeni, kızların yüz yüze iletişimi tercih ederken, erkeklerin yaşantılarında arkadaşları ile karşılayamadığı sosyal ihtiyacı internette sanal ortamda karşılamaya çalışması olabilir (Sargın, 2013). Kız ergenlerin problemlı internet kullanımının yordayıcıları değerlendirildiğinde sevmesevilmeme ve güç ihtiyaçları, başarılı, kararsız ve dağınık kimlik statüleri ve heyecan arama değişkenleri ile beraber problemlı internet kullanım seviyesindeki toplam varyansın % 17'sini önemli bir şekilde açıkladığı görülmüştür.

Cinsiyet faktörünün çocukların internet bağımlılık düzeyleri üzerinde etkili olduğu, kız çocuklarının genel bağımlılık düzeyi puanlarının erkeklerden düşük olmasının daha az düzeyde bağımlılık gösterdikleri söylenebileceği belirtilmiştir (Kök, Tekeli ve Polat 2019).

Gürcan'ın (2010); yaptığı çalışmanın neticesinde Ergenlerin problemlı internet kullanım düzeylerinin cinsiyet parametresine göre anlamlı seviyede farklılaştığı, erkek ergenlerin problemlı internet kullanım toplam puanlarının kız ergenlerden ciddi fark görülmüştür.

Taneri ve Tiryakioğlu'nun (2015) çalışmasının bulgularına göre; problemlı internet kullanımında internetin olumsuz sonuçlarından kızların erkeklerden daha fazla etkilendiği, internetin sosyal fayda /rahatlık açısından erkeklerin kızlardan daha fazla etkilendiği, ancak aşırı internet kullanımında cinsiyete göre fark bulunmadığı saptanmıştır. Ayrıca problemlı internet kullanımının sınıf düzeyi ve internetin denetlenip denetlenmemesine göre fark olmadığı tespit edilmiştir.

Cinsiyeti bir risk etkeni olarak kabul eden araştırmalara göre erkek ergenlerin internet bağımlılığı riskinin daha yüksek olduğu görülmektedir. (Lam, Peng, Mai

& Jing, 2009; Lin & Tsai, 2002; Üneri & Tanıdır, 2011; Bağatarhan ve Siyez, 2017).

2.7 İlgili Araştırmalar

Ergenlerde Problemlı İnternet Kullanımını etkileyen faktörler ve sonuçları son zamanlarda araştırmacıların etkin olarak çalıştığı bir mevzu olmuştur. Bu alanda gerçekleştirilen araştırmaların bir kısmı aşağıdaki gibidir;

Bağatarhan ve ark. (2017) göre, Ergenlik döneminde internet bağımlılığı ile ilgili çalışmalarda vurgulanan özelliklerden biri risk etmenleridir. Bu bağlamda internet kullanma süresinin önemli bir risk etmeni olduğu görülmektedir. Ergenlerde internet kullanım süresi arttıkça internet bağımlılık seviyelerinde artış saptanmıştır (Tahiroğlu ve ark., 2010). İnternette geçirilen zamanın yanında internet kullanım amaçları da internet bağımlılığında önemli bir faktördür (Siyez ve Uzbaş, 2013). İnterneti hem sohbet hem de oyun amacıyla kullanan lise öğrencilerinin bağımlılık puanlarının interneti sırası ile sosyal ağ, müzik-film ve ödev-araştırma amaçlı kullanan ergenlerin bağımlılık puanlarından daha fazla olduğu gözlenmiştir (Yılmaz ve ark., 2014). Diğer risk etmenleri “yalnızlık” (Esen, 2010; Nalwa ve Anand, 2003), “depresyon ve sosyal anksiyete” (Have ark., 2007), “utangaçlık” (Ayas, 2012), “umutsuzluk” (Şimşek, Akça ve Şimşek, 2015), “sosyal destek eksikliği”, “zayıf ebeveyn ilişkileri” (Wu ve ark., 2016), “akran baskısı”(Esen ve Gündoğdu, 2010), “akademik başarının düşüklüğü” (Huang ve ark., 2009), “sıkılmaya yatkınlık, heyecan ve macera arama, disinhibisyon” (Siyez, 2014) gibi yaygın bir çeşitliliği kapsamaktadır. Bahsi geçen etkenlerle birlikte cinsiyet, eğitim aşaması ve okul türü gibi değişkenlerin de internet bağımlılığında etkili olduğu düşünülmektedir.

İnternet bağımlılığı yüksek olan kişiler interneti sıklıkla eğlence, etkileşim ve hoşnutluk duygularını yaşamak amaçlı kullanmaktadırlar. İlgili çalışmalarda, sosyoekonomik seviye ve cinsiyet parametrelerinin internet bağımlılığı üzerindeki etkilerine bakıldığında erkeklerin internet kullanımının daha fazla ve bağımlılık puanlarının daha yüksek oldukları görülmekle beraber, cinsiyetler arasında fark olmadığını gösterir araştırmalar da bulunmaktadır. (Batıgün ve Hasta, 2010; Brenner, 1997; Hall, 2001; Subrahmanyam ve Lin, 2007).

Taneri ve Tiryakioğlu'na göre (2015); İnternet bağımlısı olan ergenlerin bağımlı olmayanlara oranla internette iki kat daha uzun süre geçirdikleri (Yang & Tung, 2007) belirtilerek, ergenlerin internetin olumsuz sonuçlarından etkilenmesine engel olabilmek için internette harcanan surenin denetlenmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Araştırmalar ergenlerin interneti en çok iletişim ve eğence amaçlı olarak kullandıklarını, ikinci olarak ise bilgiye ulaşmak amaçıyla kullandıkları bildirilmektedir (Tsai ve Lin, 2003; Bayraktar ve Gün, 2007). Yine ergenlerin internet kullanım davranış örüntüleri ve internet bağımlılığı arasındaki bağlantıyı irdeleyen çalışmalar incelendiğinde, ergenlerin interneti kullanım amaçları ile internet bağımlılığının oluşmasında anlamlı bir ilişki saptandığından, öncelikle eğence ve iletişim amaı ile internet kullanımının ergenlerde internet bağımlılığı gelişmesinde etkili bir faktör olduğu öngörülmektedir (Chou, Condron ve Belland, 2005; Esen, 2010)

İnternet kullanımını incelerken, dikkat edilmesi gereken ilk konu amaçtır. unku internetin kullanma amaı, kullanma sıklığının belirleyicisi olabilmektedir. Artık milyonlarca kişi tarafından hemen her gün kullanılan bir araç haline gelen internet, kişilerin kullanma süresi ve amaı yönünden farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda, internet kullanan tüm bireylerin aynı biçimde değerlendirilmesi uygun görülmemektedir. Sosyolojik ve psikolojik çalışmalarda da genellikle haftada 5-6 saatten fazla ve görece uzun bir süre zarfında devamlılığı söz konusu olan kullanım mevzu yapılmaktadır. Bu kullanım süreyle olduğu olde, kişinin internete işlevsel olarak nasıl anlam kattığı ve yine kişinin olumsuz bir duygu durumunda internete özlem duyması veya internete bağlanmaya gereksinim hissetmesiyle, başka bir ifade ile interneti algılama biçimi ile de bağlantılıdır (Bayraktutan, 2005; Gürcan, 2010).

12-17 yaş aralığında bulunan 686 ilköğretim-ortaretim ogrencisi kapsamında; Problemlı internet kullanımını etkilediği düşünülen cinsiyet, sosyo-ekonomik etkenler ve kullanım amaçlarının incelendiği çalışma bulgularına göre; erkek ogrencilerin problemlı internet kullanım ortalamasının daha yüksek olduğu, sosyo-ekonomik seviyesi daha iyi olan ogrencilerin problemlı internet kullanım ortalamasının daha yüksek olduğu ve bu ogrencilerin interneti çoğunlukla iletişim

kurma ve eğlence amaçlı kullandıklarını belirlenmiştir (Bayraktar, 2001). 499 lisans öğrencisini kapsayan başka bir araştırmada, lisans öğrencilerinin antisosyal davranış eğilimleri, sosyal normları ve denetim odakları ile problemleri internet kullanım davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda antisosyal davranış eğilimleri ile denetim odağının problemleri davranışları yordadığı, ancak sosyal normların yordayıcı etkisinin bulunmadığı görülmüştür (Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan, 2007; Karabulut, 2015).

Ceyhan (2008) ergenler arasında internetin sohbet odalarında konuşmak, paylaşımda bulunmak ve iyi vakit geçirmek amacıyla kullanıldığını ve bu kullanımın gittikçe arttığını vurgulamakta, bunun bir sonucu olarak da internetin ergenlerin bazıları için patolojik olabileceğini belirtmektedir. Bu durumda internet kullanım amacı ve süresi önemli faktör olarak değerlendirilmelidir. Valkenburg ve Peter (2009) ergenlerde aşırı internet kullanımının sosyal bağıllık düzeyinin düşmesine neden olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde Kraut ve diğerleri (1998) aşırı internet kullanımının bir yıl içerisinde ergenlerin sosyal bağıllık ve iyi oluş düzeyini ciddi oranda düşürdüğünü bildirmektedir (Savcı, 2017). Bilgisayarda oyun oynamanın psiko-sosyal gelişim üzerinde olumsuz etkileri de mevcuttur. Bilgisayar oyunları iki yönden risklidir, birincisi oyunların içeriğinin yarattığı olumsuzluklar; ikincisi ise diğer gerçek yaşam etkinliklerine ayıracağı zamanın azalmasıdır. Kimi oyunlar olabildiğince gerçekçi ve aşırı derecede şiddet içeriklidir (Bremer ve Beresin, 2000; Çetin, 2014).

Günlü ve Ceyhan'ın araştırma sonucuna (2017) göre; Çalışmada ergenlerin internete bağlanmada en çok tercih ettikleri araçlara göre problemleri internet kullanım puanları arasında fark olup olmadığını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ele geçen veriler incelendiğinde, sabit bilgisayarlardan internete bağlanan ergenlerin problemleri internet kullanım puanlarının en yüksek olduğu, daha sonra cep telefonu ve üçüncü sırada da taşınabilir bilgisayar kullananların takip ettiği görülmüştür (Günlü ve Ceyhan, 2017).

Yıldırım'ın çalışmasına göre (2018); Yaşın, cinsiyetin ve kişinin içinde bulunduğu psikolojik durumun ve anne baba tutumunun akıllı telefon bağımlılığı

üzerinde ciddi bir öneme sahip olduğu gözlemlenmektedir. Akıllı telefon bağımlılığının ergenlerin öznel iyi oluşları ve anne baba tutumları tarafından yordanıp yordanmadığını saptamak maksadıyla yapılan analiz sonuçlarına göre;ebeveyn kabul/ilgi boyutu dışındaki diğer tüm değişkenlerin akıllı telefon bağımlılığının negatif yönde anlamlı birer yordayıcısı olduğu belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem

Tablo 1. Evren ve Örneklem

Cinsiyet	Sınıf	Frekans	Yüzde	Toplam yüzde
Kadın	9	38	24.675	24.675
	10	46	29.870	54.545
	11	55	35.714	90.260
	12	15	9.740	100.000
	Total	154	100.000	
Erkek	9	39	26.531	26.531
	10	37	25.170	51.701
	11	62	42.177	93.878
	12	9	6.122	100.000
	Total	147	100.000	

Mevcut araştırmanın evreni, 2018-2019 eğitim öğretim yılı Eskişehir Atatürk Lisesinde öğrenime devam etmekte olan lise öğrencileridir. Araştırmanın örneklemini ulaşılabilen toplam 301 katılımcıdan oluşmaktadır. 154'ü kadın, 147'si kadın olan katılımcıların yaşları 15-18 arasında değişmektedir. Örneklemin, cinsiyet ve sınıf düzeyine ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

3.2. Kullanılan Araç ve Gereçler

3.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen ve katılımcıların sınıf, cinsiyet, günlük interneti kullanım süresi ve amacı gibi soruların bulunduğu bilgi formudur. Bilgi formu Ek-1’de sunulmuştur.

3.2.2. Problemlî İnternet Kullanım Ölçeği

Ceyhan E.ve ark. (2007) tarafından geliştirilen Ergen Formu (2009) “internetin olumsuz sonuçları”, “sosyal fayda/sosyal rahatlık” ve “aşırı kullanım” gibi alt puanlardan oluşan ölçektir. Toplamda 27 maddeden oluşan, 5’li Likert tipi, 27–135 arasında puan alınabilecek ölçektir. Problemlî İnternet Kullanım Ölçeği için 0,90’lık Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır (Ceyhan ve ark.2007). Kullanılan ölçek Ek-2’de sunulmuştur.

3.2.3. Anne Baba Tutum Ölçeği

Lamborn ve arkadaşları tarafından (1991) geliştirilen ve Ayşen YILMAZ tarafından Türkçe’ye uyarlanarak, farklı yaş gruplarında ayrı ayrı geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçektir. Anne-Baba Tutum Ölçeğinde (ABTÖ) psikolojik özerklik, kabul/ilgi ve denetleme/kontrol olmak üzere 3 boyut öne sürmüştür Birinci ve üçüncü boyuttaki maddeler 4 dereceli Likert-tipi, ikinci boyuttaki maddelerin ilk ikisi 7 dereceli diğer maddeler ise 3 dereceli Likert-tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Birinci boyuttaki Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .72, ikinci boyuttaki iç tutarlık katsayısı .76 ve üçüncü boyuttaki iç tutarlık katsayısı .82 olarak bulunmuştur. (Yılmaz 2000). Kullanılan ölçek Ek-3’te sunulmuştur.

3.3. İşlem

Üsküdar Üniversitesi’nden alınan etik kurul onay formu ve Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen izin belgesinin alınması akabinde önce öğretmenlere, daha sonra öğrencilere çalışmanın kapsamı ve amacı hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmada Kişisel Bilgi Formu, Problemlî İnternet Kullanım Ölçeği

ve Anne Baba Tutum Ölçeği katılımcılara verilmiştir. Bir anketin doldurulma süresi ortalama 10 dakika olarak gözlenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma soruları kapsamında analizlerde korelasyon katsayıları, çoklu regresyon analizi, T testi, varyans analizi, frekans dağılımları ve betimsel istatistikler işe koşulmuştur. Araştırmada analizlere başlamadan önce 310 veri üzerinde Mahalanobis uzaklık değerleri hesaplanmış 18 ve üstü olan 9 kişi analizden çıkarılıp analizler 301 kişi gerçekleştirilmiştir.

Sonrasında verilerin regresyonun koşullarından olan çoklu doğrusal bağıntı, normal dağılıma bakılmıştır. Bütün değişkenler için normal dağılım için ise basıklık ve çarpıklığın -2 ile +2 aralığında olması koşulu göz önünde tutulmuştur (George, ve Mallery, 2016, s.113; Tabachnick ve Fidell, 2013, s.45). Değişkenler ile ilgili çoklu doğrusal bağlantı için Tolerans değerlerinin .10 dan küçük ve VIF değerleri için 1'dan büyük olması şartı aranmıştır (Field, 2013 s, 388-391). Bir diğer koşul olan bağımsız değişkenler genel anne baba tutumunun alt boyutları olan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme değişkenlerine arasındaki korelasyonel ilişkinin .80'den küçük olması gerektiği dikkate alınmış ve bu şartında sağlandığı görülmüştür (Garson, 2006). Otokorelasyon için Durbin-Watson değerinin 1-3 arasında olması gerektiği (Field, 2013 s, 388-391) göz önünde tutulmuş ve Varyans analizleri ve T testinde varyansların homojenliği için Levene testi dikkate alınmıştır. Bu test sonucunda farklılık görüldüğünden post hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Ayrıca analizde etki büyüklükleri için Cohen (1988, s.27) dikkate alınmıştır. Çalışmanın verileri IBM SPSS 25 programı aracılığı ile analiz yapılmış ve anlamlılık düzeyi .05 olarak saptanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırma sonucu elde edilen bulguların sunulduğu bu bölümde, ilk önce lise öğrencilerinden elde edilen bulgulara ilişkin betimsel değerler ortaya konulmaktadır. Sonrasında araştırmaya katılan lise öğrencilerinin problemlili internet kullanım düzeylerinin cinsiyete, bilgisayarı olup olmadığına, internette vakit geçirme sürelerinin, sınıfına, interneti kullanma amaçlarına göre farklılaşma seviyeleri ortaya konulmuştur. Son olarak lise öğrencilerinin problemlili internet kullanım seviyelerinin yordayıcılarına ilişkin regresyon modeli ortaya konulmuştur.

4.1. Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler

Tablo 2. Genel problemlili internet kullanımı, internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık, aşırı kullanıma ilişkin betimsel istatistikler (N:301)

Değişkenler	Problemlili internet	İnternetin olumsuz sonuçları	Aşırı kullanım	Sosyal fayda/sosyal rahatlık
Geçerli kişi sayısı (n)	301	301	301	301
Ortalama	66.86	30.39	20.04	16.42
Standart sapma	22.12	13.29	4.95	7.03
Varyans	489.50	176.72	24.57	49.45
Çarpıklık	0.67	0.93	-0.12	0.73
Basıklık	-0.13	0.33	-0.34	-0.18
En düşük değer	30	14	6	7
En yüksek değer	128	70	30	35

Lise öğrencilerinin genel problemlili internet kullanımı ve alt boyutları, internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık, aşırı kullanıma ilişkin betimsel dağılımlar Tablo 2’de gösterilmiştir. Çalışmadaki problemlili internet kullanımı için t testi, varyans analizi ve regresyon analizleri yapılacağı verilerin normal dağılım sınırları içinde olup olmadığı çarpıklık-basıklık değerlerine göre karar verilmiştir. Tablo 2’de görüleceği üzere değişkenlerin çarpıklık-basıklık değerlerinin değişkenler içi sırasıyla genel problemlili internet kullanımı 0.67, -0.13, internetin olumsuz sonuçları 0.93, 0.33 aşırı

kullanım -0.12, -0.34 sosyal fayda/sosyal rahatlık 0.73, -0.18 olarak gerçekleşmiştir. Tablo 2’de görüleceği gibi değişkenlerin çarpıklık-basıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olması yeterli olduğundan (Tabachnick ve Fidell, 2013), bu araştırmada verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 2’de belirtildiği üzere lise öğrencilerinin genel problemlili internet kullanımı ortalamalarının 66.9 standart sapmalarının ise 22 olduğu tespit edilmiştir. Yüzdeleri dilimlerde görüleceği gibi en düşük puan alan öğrencilerin %25 dilim puanları 0 ile 49 arasında olduğu, en yüksek olan %25 dilim puanlarının 80 ile 135 arasında olduğu ortadaki grubun ise 49 ile 80 arasında değiştiği görülmektedir. Genel problemlili internet kullanımından alınacak en düşük puanın 0, en yüksek puanın ise 135 olduğu düşünüldüğünde öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Anne Baba Tutumunun Alt Boyutları Olan Kabul/İlgi, Psikolojik Özerklik, Denetleme Değişkenlerine İlişkin Betimsel Dağılımlar

Değişkenler	Kabul-İlgi	Psikolojik özerklik	Denetleme
Geçerli kişi sayısı (n)	301	301	301
Ortalama	27.32	20.27	21.43
Standart sapma	4.38	5.04	4.20
Varyans	19.18	25.40	17.70
Çarpıklık	-0.44	-0.04	0.29
Basıklık	0.09	-0.79	-0.56
En düşük değer	14	9	12
En yüksek değer	36	32	32

Anne baba tutumu ile onun alt boyutları olan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme değişkenlerine ilişkin betimsel dağılımlar Tablo 3’de gösterilmiştir. Çalışmadaki problemlili internet kullanımı için regresyon analizleri yapılacağı anne baba tutumunun alt boyutları olan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme değişkenlerine ilişkin verilerin normal dağılım sınırları içinde olup olmadığı çarpıklık-basıklık

değerlerine göre karar verilmiştir. Tablo 3’de belirtildiği gibi değişkenlerin çarpıklık-basıklık değerlerinin değişkenler içi sırasıyla kabul/ilgi -0.44, 0.09, psikolojik özerklik -0.04, -0.79, denetleme 0.29, -0.56 olarak gerçekleşmiştir. Tablo 3’de görüleceği üzere değişkenlerin çarpıklık-basıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olması yeterli olduğundan (Tabachnick ve Fidell, 2013), bu araştırmada verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

4.2. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmada, lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin cinsiyete göre değişimi incelenmek amaçlanmıştır. Bu çerçevede lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının cinsiyete göre incelenmesine yönelik t testi sonuçları ile birlikte ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4’de verilmiştir. Ayrıca varyansların eşleş olduğu levne testi ile tespit edilmiştir.

Tablo 4. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri T testi sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	Ss	Sh	t	Sd	p	Cohen d
Kadın	154	64.74	21.05	1.69	-1.70	299	0.09	-0.196
Erkek	147	69.07	23.05	1.90				

Tablo da görüldüğü gibi lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımı incelendiğinde, her ne kadar ortalamalarda erkekler lehine bir yükseliş görülsede cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. ($t(299) = -1.70, p = .09$).

4.3. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Bilgisayarı Olup Olmadığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmada, lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım seviyelerinin bilgisayarı olup olmadığına göre değişimini incelemek amaçlanmıştır. Bunun için öncelikle frekans dağılımları analiz edilmiş ve sonuçlar tablo 5 te gösterilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin yüzde 71’inin kendi bilgisayarı varken yüzde 29’unun yoktur.

Tablo 5. Lise öğrencilerinin kendisine ait bilgisayarı olup olmadığına ilişkin frekans ve yüzdeleri

Kendinize ait bilgisayarınız varmı	Frekans	Yüzde
Evet	214	71.09
Hayır	87	28.90
Toplam	301	100

Bu çerçevede lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının bilgisayarı olup olmadığına göre incelenmesine yönelik t testi sonuçları ile birlikte ortalamaları ve standart sapmaları Tablo '6 da verilmiştir. Ayrıca varyansların eşteş olduğu levne testi ile tespit edilmiştir. Tablo da görüldüğü gibi lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım incelendiğinde, bilgisayarı olup olmadığına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($t(299) = 0.29, p = .76$).

Tablo 6. Lise öğrencileri problemlı internet kullanım düzeyleri T testi sonuçları

Bilgisayar sahibi olup olmadığı	N	Ortalama	Ss	Sh	t	Sd	p	Cohen d
Evet	214	67.10	22.79	1.55	0.29	299	0.76	0.03
Hayır	87	66.26	20.50	2.19				

4.4. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin sınıf seviyesine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Buna yönelik, öncelikle varyanslarının homojen olup olmadığı saptanmış olup sonrasında tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Sınıf seviyesine göre lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin incelenmesine yönelik tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 7'eki gibidir.

Tablo 7. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin sınıf düzeyine göre incelenmesine ilişkin varyans analizi sonuçları

Sınıf	Ortalama	Standart sapma	N	Varyansın kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	η^2
9	69.10	20.96	77	Gruplar arası	3.024	3	1.008	2.082	0.10	0.02
10	69.20	22.50	83							
11	65.59	23.19	117							
12	57.75	16.81	24							

Tablo 7’de yer alan verilere göre lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarının sınıf değişkenine göre gruplar arasında önemli bir farklılık görülmemektedir.

4.5. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin İnternette Vakit Geçirme Sürelerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım seviyelerinin internette vakit geçirme sürelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Öncelikle internette vakit geçirme sürelerine ilişkin yüzdeler ve frekans dağılımları incelenmiş ve buna ilişkin bulgular tablo 8 sunulmuştur. Buna göre öğrencilerin yüzde 21’i 1-2 saat arası, yüzde 46’sı 3-4 saat, yüzde 25’i 5-8 saat ve son olarak ta yüzde 8’i 8 saat üzerinde günlük internette vakit geçirmektedir.

Tablo 8. Lise öğrencilerinin internette vakit geçirme sürelerine ilişkin frekans ve yüzdeleri

Günde kac saat internet kullanıyorsunuz?	Frekans	Yüzde
1-2 saat	64	21
3-4 saat	137	46
5-8 saat	77	25
8 saat üzeri	23	8
Toplam	301	100

Bu çerçevede lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım seviyelerinin internette vakit geçirme sürelerine göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bu amaca yönelik, öncelikle

varyanslarının homojen olup olmadığı belirlenmiş ve varyanslar eşleşmediği için welch düzeltmesi uygulanmıştır. Lise öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeylerinin internette vakit geçirme sürelerine göre incelenmesine yönelik tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 9'daki gibidir.

Tablo 9. Lise öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeylerinin internette vakit geçirme sürelerine göre incelenmesine ilişkin varyans analizi sonuçları

Günlük internet kullanımı	Ortalama	Ss	N	Varyansın kaynağı	Homojenite düzeltmesi	KT	Sd	KO	F	p	η^2
1-2 saat	59.50	23.63	64	Gruplar arası	Welch	25.302	3.	8.434	16.60	.001	0.17
3-4 saat	61.34	16.16	137								
5-8 saat	76.33	21.94	77								
8 saat üzeri	88.47	25.41	23								

Tabloda yer alan bulgulara göre lise öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeyleri internette vakit geçirme sürelerine göre gruplar arasında önemli bir farklılık bulunmaktadır ($p=.001$). Bu farklılığın büyük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir ($\eta^2=0.17$). Bu farkın kaynağını saptamak için internette vakit geçirme sürelerine göre yapılan tukey testi sonuçları tablo 10'te sunulmuştur.

Tablo 10. Lise öğrencilerinde problemleri internet kullanım düzeylerinin internette vakit geçirme sürelerine ilişkin tukey testi sonuçları

Günlük internet kullanımı	Ortalama farkı	Sh	t	p tukey	
1-2 saat	3-4 saat	-1.843	3.06	-0.602	.929
	5-8 saat	-16.838	3.42	-4.921	.001
	8 saat üzeri	-28.978	4.91	-5.892	.001
3-4 saat	5-8 saat	-14.995	2.88	-5.204	.001
	8 saat üzeri	-27.135	4.55	-5.953	.001
5-8 saat	8 saat üzeri	-12.141	4.80	-2.526	.055

Tablo da görüldüğü gibi, çalışmaya katılan lise öğrencilerinde interneti 5-8 saat ve 8 saat üzeri kullananların problemleri internet kullanım puanı 1-2 saat kullanan öğrencilerden daha yüksektir. Yine benzer şekilde interneti 5-8 saat ve 8 saat üzeri kullanan öğrencilerin problemleri internet kullanım puanı 3-4 saat kullanan öğrencilerden

daha yüksektir. Diğer yandan 5-8 saat ve 8 saat üzeri kullananlar arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Buna göre internet kullanım saati 5 saat ve üzerine çıktıkça problemler internet kullanımını artmaktadır.

4.6. Lise Öğrencilerinin Problemler İnternet Kullanım Düzeylerinin İnterneti Kullanma Amaçlarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin problemler internet kullanım seviyelerinin interneti kullanma amaçlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Öncelikle interneti kullanma amaçlarına ilişkin yüzdeler ve frekans dağılımları incelenmiş ve buna ilişkin bulgular Tablo 8 sunulmuştur. Buna göre öğrencilerin yüzde 59'u interneti sosyal medya için, yüzde 19'u oyun için, yüzde 6'sı bilgi etmek için, yüzde 8'i iletişim kurmak için ve son olarak yüzde 8'i hepsi için kullanmaktadır.

Tablo 11. Lise öğrencilerinin interneti kullanma amaçlarına ilişkin frekans ve yüzdeleri

İnterneti kullanma amaçları	Frekans	Yüzde
Sosyal medya	179	59
Oyun	58	19
Bilgi elde etmek	17	6
İletişim kurmak	23	8
Hepsi	24	8
Toplam	301	100

Bu çerçevede lise öğrencilerinin problemler internet kullanım düzeylerinin interneti kullanma amaçlarına göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bu doğrultuda, öncelikle varyanslarının homojen olup olmadığı belirlenmiş ve varyanslar eşleştiği görülmüştür. Lise öğrencilerinin problemler internet kullanım düzeylerinin interneti kullanma amaçlarına göre incelenmesine yönelik tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 12'deki gibidir.

Tablo 12. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin interneti kullanma amaçlarına göre incelenmesine ilişkin varyans analizi sonuçları

İnterneti kullanma amaçları	Ortalama	Ss	N	Varyansın kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	η^2
Sosyal medya	67.02	21.18	179	Gruplar arası	7.483	4	1.870	3.973	0.004	0.05
Oyun	73.46	21.18	58							
Bilgi elde etmek	54.64	23.46	17							
İletişim kurmak	56.69	20.49	23							
Hepsi	68.08	26.26	24							

Tabloda yer alan sonuçlara göre lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri interneti kullanma amaçlarına göre gruplar arasında önemli bir farklılık elde edilmiştir ($p=.004$). Bu farklılığın küçük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir ($\eta^2=0.05$). Bu farkın kaynağını saptamak için interneti kullanma amaçlarına için gerçekleştirilen tukey testi sonuçları Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. Lise öğrencilerinde problemlı internet kullanım düzeylerinin interneti kullanma amaçlarına ilişkin tukey testi sonuçları

İnterneti kullanma amaçları		Ortalama farkı	Sh	t	p tukey
Sosyal medya	Oyun	-6.443	3.27	-1.965	0.269
	Bilgi elde etmek	12.375	5.50	2.247	0.154
	İletişim kurmak	10.327	4.80	2.149	0.189
	Hepsi	-1.061	4.71	-0.225	0.999
Oyun	Bilgi elde etmek	18.818	5.98	3.145	0.014
	İletişim kurmak	16.770	5.34	3.136	0.015
	Hepsi	5.382	5.26	1.022	0.834
Bilgi elde etmek	İletişim kurmak	-2.049	6.94	-0.295	0.998
	Hepsi	-13.436	6.87	-1.953	0.275
İletişim kurmak	Hepsi	-11.388	6.33	-1.799	0.358

Tablo da görüldüğü gibi, çalışmaya katılan lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının internet kullanım amaçlarına göre yapılan ikili karşılaştırmalarda interneti

oyun oynamak için kullananların bilgi etmek ve iletişim kurmak için kullananlara göre problemlili internet kullanım puanları daha yüksektir.

4.7. Lise Öğrencilerinin Problemlili İnternet Kullanım Düzeylerinin Hangi Yolla İnternete Bağlandıklarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin problemlili internet kullanım seviyelerinin hangi yolla internete bağlandıklarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Öncelikle hangi yolla internete bağlandıklarına ilişkin yüzdeler ve frekans dağılımları incelenmiş ve buna ilişkin bulgular tablo 14 sunulmuştur. Buna göre öğrencilerin yüzde 71'i telefonla, yüzde 9'u sabit bilgisayar, yüzde 7'si Taşınabilir bilgisayar/ tablet ve son olarak ta yüzde 13'ü hepsini bir arada kullanmaktadır

Tablo 14. Lise öğrencilerinin hangi yolla internete bağlandıklarına ilişkin frekans ve yüzdeleri

Hangi yolla internete bağlanıyorsunuz	Frekans	Yüzde
Telefon	215	71.42
Sabit bilgisayar	28	9.30
Taşınabilir bilgisayar/ tablet	20	6.64
Hepsi	38	12.62
Toplam	301	100

Bu çerçevede lise öğrencilerinin problemlili internet kullanım düzeylerinin hangi yolla internete bağlandıklarına göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak üzere tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bu doğrultuda, öncelikle varyanslarının homojen olup olmadığı belirlenmiş ve varyanslar eşleştiği görülmüştür. Lise öğrencilerinin problemlili internet kullanım düzeylerinin hangi yolla internete bağlandıklarına göre incelenmesine yönelik tek yönlü varyans analizine ilişkin bulgular Tablo 15'deki gibidir.

Tablo 15. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin hangi yolla internete bağlandıklarına göre incelenmesine ilişkin varyans analizi sonuçları

Hangi yolla internete bağlanıyor	Ortalama	Standart sapma	N	Varyansın kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	η^2
Telefon	64.80	20.84	215	Gruplar arası	4.622	3	1.540	3.21	.023	.031
Sabit bilgisayar	77.39	24.49	28							
Taşınabilir bilgisayar/ tablet	66.55	24.32	20							
Hepsi	70.86	24.29	38							

Tabloda yer alan bulgulara göre lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri hangi yolla internete bağlandıklarına göre gruplar arasında önemli bir farklılık bulunmaktadır ($p=.023$). Bu farklılığın küçük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir ($\eta^2=0.03$). Bu farkın kaynağını saptamak için hangi yolla internete bağlandıklarına için uygulanan tukey testi sonuçları tablo 16’te takdim edilmiştir.

Tablo 16. Lise öğrencilerinde problemlı internet kullanım düzeyleri hangi yolla internete bağlandıklarına ilişkin tukey testi sonuçları

Hangi yolla internete bağlanıyor	Ortalama farkı	Sh	t	p tukey	
Telefon	Sabit bilgisayar	-12.584	4.397	-2.862	0.022
	Taşınabilir bilgisayar/ tablet	-1.741	5.116	-0.340	0.986
	Hepsi	-6.059	3.851	-1.573	0.381
Sabit bilgisayar	Taşınabilir bilgisayar/ tablet	10.843	6.407	1.692	0.316
	Hepsi	6.524	5.450	1.197	0.615
Taşınabilir bilgisayar/ tablet	Hepsi	-4.318	6.045	-0.714	0.885

Tablo da görüldüğü gibi, çalışmaya katılan lise öğrencilerinde sabit bilgisayar kullananların problemlı internet kullanımı telefon kullananlardan daha yüksektir.

4.8. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Algılanan Anne Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım seviyelerinin algılanan anne baba tutumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amaçlanmıştır. Öncelikle algılanan anne baba tutumuna ilişkin frekans dağılımları incelenmiş ve buna ilişkin bulgular Tablo 17 de sunulmuştur. Buna göre öğrencilerin en yüksek problemlı internet kullanımına sahip öğrenciler otoriter ve izin verici-ihmkâr anne babası olanlardır. Demokratik ve izin verici-müşamahakâr anne babaya sahip öğrencilerin ortalamaları daha düşük görülmektedir.

Tablo 17. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının algılanan anne baba tutumuna göre ortalamaları

Değişkenler	Problemlı internet kullanım			
	Demokratik	İzin verici-ihmkâr	İzin verici-müşamahakâr	Otoriter
Geçerli kişi sayısı(n)	74	63	65	48
Ortalama	60.87	70.92	66.38	74.12
Medyan	55	70	60	67
Standart sapma	23.28	19.16	24.14	23.36
En düşük değer	30	38	34	37
En yüksek değer	127	122	127	128

Bu çerçevede lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım seviyelerinin algılanan ebeveyn tutumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bu amaca yönelik, öncelikle varyanslarının homojen olup olmadığı saptanmış ve varyanslar eşteş olduğu görülmüştür. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım algılanan anne baba tutumuna göre incelenmesine yönelik tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 18'deki gibidir.

Tablo 18. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin algılanan anne baba tutumuna göre incelenmesine ilişkin varyans analizi sonuçları

Varyansın kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	η^2
Anne baba tutumu	6.165	3	2.055.3	4.034	0.008	0.047
Hata	125.337	246	509.5			

Tabloda yer alan bulgular neticesinde lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri algılanan ebeveyn tutumuna göre gruplar arasında önemli bir farklılık bulunmuştur ($p=.008$). Bu farklılığın küçük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir ($\eta^2=0.05$). Bu farkın kaynağını saptamak için algılanan anne baba tutumuna için yapılan tukey testi sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Lise öğrencilerinde problemlı internet kullanım düzeylerinin algılanan anne baba tutumuna ilişkin tukey testi sonuçları

		Ortalama farkı	Sh	t	p tukey
Algılanan anne baba tutumu					
Demokratik	İzin verici-ihmkâr	-10.042	3.869	-2.595	0.048
	İzin verici-müsamahakâr	-5.506	3.837	-1.435	0.478
	Otoriter	-13.247	4.183	-3.167	0.009
İzin verici-ihmkâr	İzin verici-müsamahakâr	4.536	3.991	1.137	0.667
	Otoriter	-3.204	4.325	-0.741	0.880
İzin verici-müsamahakâr	Otoriter	-7.740	4.296	-1.802	0.274

Tablo da görüldüğü gibi, çalışmaya katılan lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının algılanan anne baba tutumuna göre yapılan ikili karşılaştırmalarda otoriter anne babaya sahip ergenlerin demokratik anne babaya sahip ergenlerden daha yüksek problemlı internet kullanımı gösterdikleri belirlenmiştir. Yine benzer şekilde izin verici-ihmkâr anne babaya sahip ergenlerinde demokratik anne babaya sahip ergenlerden daha yüksek düzeyde problemlı internet kullandığı tespit edilmiştir.

4.9. Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Yordayıcılarına İlişkin Bulgular

Regresyon analizine geçilmeden önce bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağıntı problemi olup olmadığını saptamak ve parametreler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacı ile bağımlı değişken genel problemlı internet kullanımı ve alt boyutları, internetin olumsuz sonuçlar, sosyal fayda/sosyal rahatlık, aşırı kullanımı ile

anne baba tutumunun alt boyutları olan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme arasındaki ilişki korelasyon katsayıları ile tespit edilmiştir. Korelasyon analizine ilişkin sonuçlar Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Lise öğrencilerinin genel problemlerli internet kullanımı ve alt boyutları, internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık, aşırı kullanımı ile anne baba tutumunun alt boyutları olan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme özellikleri arasındaki ilişkiyi gösteren pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları (N= 301)

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1.Problemlerli internet	—						
2.İnternetin olumsuz sonuçları	.96***	—					
3.Aşırı kullanım	.72***	.63***	—				
4.Sosyal fayda/sosyal rahatlık	.82***	.69***	.37***	—			
5.Kabul -ilgi	-.25***	-.21***	-.15*	-.27***	—		
6.Psikolojik özerklik	-.29***	-.25***	-.19**	-.31***		—	
7.Denetleme	-.02	.01	-.04	-.05			—

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

Değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koyan Tablo 20’de belirtileceği gibi değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları .15 ile 96. arasında değişmektedir. Bağımsız değişkenler arasında .80 üzerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığı söylenebilir.

Diğer yandan araştırmanın bağımlı değişkeni problemlerli internet kullanımı ile kabul/ilgi arasında ($r = -.25, p = .001$) negatif ilişki, psikolojik özerklik ile ($r = -.29, p = .001$) negatif ilişki bulunurken denetleme ile aralarında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. İnternetin olumsuz sonuçları ile kabul/ilgi arasında ($r = -.21, p = .001$) negatif ilişki, psikolojik özerklik ile ($r = -.25, p = .001$) negatif ilişki bulunurken, denetleme ile aralarında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. Aşırı kullanım ile kabul/ilgi arasında ($r = -.15, p = .05$) negatif ilişki, psikolojik özerklik ile ($r = -.19, p = .01$) negatif ilişki bulunurken ve denetleme ile aralarında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. Diğer boyut sosyal fayda/sosyal rahatlık ile kabul/ilgi ile ($r = -.27, p = .001$) negatif ilişki, psikolojik özerklik ile ($r = -.31, p = .001$) negatif ilişki bulunurken ve denetleme ile aralarında herhangi bir ilişki saptanmamıştır.

Mevcut çalışmada lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımının anne baba tutumunun alt boyutları olan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme değişkenleri tarafından anlamlı seviyede yordayıp yordamadığını belirlemek amaçlanmıştır. Normallik varsayımı için bağımlı değişken için Mahalanobis uzaklık değerleri hesaplanmış ve uç değer olarak tespit edilen 9 kişinin analizden çıkarılmasına karar verilmiştir. Daha sonra analizler gerçekleştirilmiş ve çoklu regresyon analizine ilişkin bulgular Tablo 18’de verilmiştir. Tablonun yorumlamasına geçilmeden önce çoklu doğrusal bağıntı problemi olup olmadığını tespit etmek için VIF ve tolerans değerleri incelenmiştir. Buna yönelik tolerans değerlerinin .83 ile .97 arasında VIF değerlerinin 1.1 ile 1.18 arasında değiştiği belirlenmiştir. Değişkenler arasında otokorelasyon problemi için Durbin-Watson istatistiği incelenmiş ve 1.55 olan değer 1-3 aralığında olduğu otokorelasyon probleminin olmadığı belirlenmiştir. Regresyon analizinin ön koşullarının sağlandığının tespitinin ardından Tablo 21’de sunulan çoklu regresyon analizi sonuçlarının dikkate alınabileceği sonucu çıkarılmıştır. Çalışmada cinsiyet dummies değişkeni olarak analize dahil edilmiştir.

Tablo 21. Lise öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeylerinin yordayıcılarına ilişkin çoklu regresyon analiz sonuçları

Model	Yordayıcı değişkenler	B	Std. Hata	Beta (β)	t	p	R	R ²	ΔR^2	F	p
	Sabit	118.6	9.8		12.02	.001	.368	.136	.124	11.61	.001***
	Kabul ilgi	-1.1	0.2	-.22	-3.99	.001					
	Psikolojik özerklik	-1.2	0.2	-.26	-4.80	.001					
	Denetleme	.17	0.3	.03	0.55	.578					
	Cinsiyet (kadın)	-2.5	2.5	-.05	-1.00	.318					

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 21’de görüldüğü üzere problemleri internet kullanımı değişkenini içeren modelin anlamlı olduğu bulunmuştur ($F(296,4) = 11.61$, $p = .001$, $R^2 = .14$). Yordayıcı olan değişkenlerin standardize beta katsayıları (β) incelendiğinde lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımı düzeylerini onların kabul-iltihallerinin negatif yönde ($\beta = -.22$) yordadığı ve yine psikolojik özerkliğinde negatif yönde yordadığı ($\beta = -.26$) tespit edilmiştir. Denetleme ve cinsiyetin problemleri internet kullanımını anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmektedir. Modelin problemleri internet kullanımını açıklayıcılık gücü dikkate alındığında kabul-iltih ve psikolojik özerkliğin % 12 açıklayıcılık gücüne sahip olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA ve SONUÇ

5.1. Tartışma

Ergenlerde problemlili internet kullanımı fizyolojik, psikolojik ve sosyal alanları ile kişinin yaşamını tüm yönleriyle etki altına alan bir olgudur. Bu araştırmada, ergenlerin problemlili internet kullanım davranışları ile anne baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın bu bölümünde, çalışma grubunun internet kullanım davranışlarının genel çerçevesini betimlemeye yönelik bulgular tartışıldıktan sonra, istatistiksel analizler sonucu belirlenen çeşitli değişkenlerle problemlili internet kullanım davranışları arasındaki bağlantıya ilişkin mevcut çalışmanın sonuçları literatürde yer alan araştırmalar kapsamında gerçekleştirilen tartışmalara yer verilmiştir. Ayrıca, çalışmanın sonucu özetlenerek, aileler, eğitimciler ve araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerden en yüksek problemlili internet kullanımına sahip öğrenciler otoriter ve izin verici-ihmkâr tutum sergileyen anne babası olan gruptur. Demokratik ve izin verici-müşamahakâr tutuma sahip anne babaları olan öğrencilerin ortalamaları daha düşük bulunmuştur.

Ergenlerin Genel İnternet Kullanımlarına İlişkin Tartışma

Ergenlerin interneti yoğun kullanımları ve gelişimsel özellikleri itibariyle, ergenlerde problemlili internet kullanımı oranının veya internet bağımlılığı görülme olasılığının diğer yaş gruplarına oranla daha fazla olduğu bilinmektedir. Bu bilgiler göz önünde bulundurularak, araştırmada çalışma grubu olarak yaşları 15-18 yaş aralığında değişen 301 lise öğrencisi konu edilmiştir.

Araştırmada, ergenlerin internet kullanımlarının genel çerçevesini belirlemek amacıyla, interneti günlük ortalama kullanım süresi, interneti kullanma amaçları ve hangi araçlarla bağlandıklarına ilişkin sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerin internet kullanım sürelerine ilişkin veriler değerlendirildiğinde, öğrencilerin yüzde 21'inin günlük 1-2 saat arası, yüzde 46'sının 3-4 saat, yüzde 25'inin 5-8 saat ve son olarakta yüzde 8'inin 8 saat üzeri internette vakit geçirdiği görülmektedir.

İnternet kullanma süresini saptamak amacıyla gerçekleştirilen araştırmalarda ise çalışma grubunun %27'sinin (ınar, 2015) ve %29'unun (Nalva & Anand, 2003) %25'inin (Günlü, Ceyhan 2017) günde ortalama yaklaşık yaklaşık 1-2 saat internet kullandığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada da çalışma grubunun %21'lik kısmını kapsayan ergenlerin günlük ortalama yaklaşık iki saat internet kullanımı olduğu göz önünde tutulduğunda daha önce yapılan çalışma bulgularına yakın bir sonuca varıldığı açıktır. Ayrıca araştırma grubunun %25'inin (Günlü ve Ceyhan 2017) günlük ortalama beş saat ve üstünde internet kullandığı sonucu çıkan çalışmaların, mevcut araştırma grubunun %25'inin beş-sekiz saat internet kullandığı sonucumuzu destekler biçimde olduğu gözlenmektedir.

Bu araştırmanın çalışma grubundaki ergenlerin internet kullanırken öncelikli amaçlarının sosyal medya (%59) ve oyun (%19) olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla ergenlerin interneti en çok oyun, eğlence ve iletişim amaçlı kullandıkları, bilimsel araştırma amaçlı veya bir konu hakkında bilgi edinme gibi belirli bir amaca yönelik kullanımlarının oldukça düşük oranlarda(% 6) kaldığı göze çarpmaktadır. Literatürde benzer sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Psikiyatrik bozukluğu olan ve olmayan 12-18 yaşlarındaki ocuk ve ergenlerde internet kullanım özelliklerinin ve problemlili internet kullanımının incelendiği bir başka araştırma sonucunda chat ve oyun amaçlı kullanımın internet kullanımını arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Tahiroğlu ve ark.2010) Ergenler interneti en çok eğlenceli zaman geçirmek için kullanmaktadırlar (% 33,60). Ödev hazırlamak için interneti kullanma oranı % 12, müzik dinlemek için % 11,70, bilgi edinmek için % 10,80'dir (etin, 2014).

Çalışma grubundaki ergenlerin internete bağlanmak için kullandıkları araçlar incelendiğinde; % 71.42'si telefonla, % 9.30'u sabit bilgisayarla, 6.64 taşınabilir bilgisayar/ tablet ile % 12.62'si ise bu araçların hepsi ile internete bağlandığını belirtmişlerdir. Literatürde benzer sonuçlar yer almaktadır. etin (2014) araştırma sonucuna göre; Ergenlerin büyük çoğunluğu (% 74,50) internete en çok evdeki bilgisayardan bağlanmakta, diğer bir kısmı da (% 16,00) internete cep telefonundan bağlanmaktadır.

Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Tartışma

Mevcut araştırma bulgularına göre; lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım incelendiğinde, her ne kadar ortalamalarda erkekler lehine bir yükseliş görülsede cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmediği sonucuna varılmıştır.

Mevcut araştırma bulgularının son yıllardaki çalışmalarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Yıldırım'ın çalışmasında (2018); Ergenlerin akıllı telefon bağımlılık puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine Taneri ve Tiryakioğlu'nun (2015) çalışmasının bulgularına göre; aşırı internet kullanımında cinsiyete göre fark olmadığı saptanmıştır. Ergin (2018)'e göre; Elde edilen sonuçlar açısından cinsiyete göre gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

İnternet bağımlılığı ile ilgili yapılan araştırmaların derlendiği bir makalede de, cinsiyet parametresi ile ilgili farklı araştırmalarda farklı sonuçlar vurgulanmakta; bu sonucun çalışmaların metot ve örneklem seçimlerindeki farklılıklardan kaynaklanabileceği hususuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca, internet kullanımını bakımından cinsiyetler arasında görülen farkın, erkeklerin bilgisayar ve video oyunları gibi bilgisayar teknolojisinin farklı formları ile daha çok vakit geçirmelerinden kaynaklanabileceği ifade edilmektedir (Subrahmanyam ve Lin, 2007 Batıgün ve Kılıç, 2011).

Literatürde cinsiyet değişkenine problemlı internet kullanım oranı irdelendiğinde; erkeklerin internet bağımlılığı puanları/ problemlı internet kullanım oranlarının yüksek bulunduğu araştırmalarda mevcuttur .(Bayraktar 2001, Kuzu vd., 2008; Şahin ve Erişti, 2010 , Gürcan, 2010; Batıgün ve Kılıç, 2011, Akbulut, 2013; Çetin, 2014 Bağatarhan ve Siyez, 2017; Kök, Tekeli ve Polat 2019). Yani ergenlerin interneti kullanım cinsiyete göre anlamlı olmadığı görülmüştür.

Bu sonuçlar cinsiyet açısından literatürde tutarlı olmayan bulgulara rastlanıldığını ortaya koymaktadır. Günümüzde hem kızlarda, hem erkeklerde kullanım oranının hızlı artışı neticesinde her iki cinsiyette de problemlı internet kullanım davranışını gözlemek mümkündür.

Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Bilgisayarı Olup Olmadığına Göre İncelenmesine İlişkin Tartışma

Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım incelendiğinde, bilgisayarı olup olmadığına göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Tartışma

Lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarının sınıf düzeyine göre gruplar arasında anlamlı bir farka rastlanılmamış olup, bu sonuç literatürdeki çalışmalarla örtüşmektedir. Sorunlu internet kullanımının sınıf düzeyine göre fark göstermediği görülmüştür. (Taneri ve Tiryakioğlu, 2015) Benzer şekilde Ergin (2018)'e göre; Elde edilen sonuçlar açısından yaşa göre ortalama puanlarda anlamlı fark bulunmamaktadır

Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin İnternette Vakit Geçirme Sürelerine Göre İncelenmesine İlişkin Tartışma

Mevcut araştırmada lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri ile internette vakit geçirme sürelerine göre gruplar arasında önemli bir farklılık bulunmakta olup; problemlı internet kullanım düzeyleri internet kullanma süresi arasında pozitif yönde yüksek düzeyde önemli bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir.

Mevcut araştırma sonucu ulaşılan bulgular ile internet kullanma süresi arttıkça problemlı internet kullanımının da arttığını gösteren diğer araştırmalarda ulaşılan sonuçların birbiriyle tutarlı olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla genel olarak diğer araştırma bulguları da değerlendirildiğinde; internet kullanım süresi arttıkça problemlı internet kullanım seviyesinin de artması sebebiyle ergenlerin özellikle süreyi kontrol edebilmeleri ve bilinçli kullanıcılar olmaları hususunda bilinçlendirilmelerinin fayda sağlayabileceği, bu sayede sağlıklı internet kullanımlarının sağlanabileceği söylenebilir.

Tahiroğlu ve arkadaşlarının (2010); çalışmasına katılan lise öğrencilerinde interneti 5-8 saat ve 8 saat üzeri kullananların problemlı internet kullanım puanı 1-2 saat kullanan ergenlerden daha yüksektir. Yine benzer şekilde interneti 5-8 saat ve 8 saat üzeri kullanan

öğrencilerin problemlili internet kullanım puanı 3-4 saat kullanan öğrencilerden daha yüksektir. Diğer yandan 5-8 saat ve 8 saat üzeri kullananlar arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Buna göre internet kullanım saati 5 saat ve üzerine çıktıkça problemlili internet kullanımı artmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalarda bu yorumu destekler bilgiler bulunmakta olup; ergenlerde interneti kullanma süreleri arttıkça internet bağımlılık seviyelerinde artış gözlenmektedir.

İnternet bağımlısı olan ergenlerin bağımlı olmayanlara oranla internette iki kat daha uzun süre geçirdiği tespit edilmiştir.(Taneri ve Tiryakioğlu, 2015) Problemlili İnternet Kullanımı tanımında mevcut kullanım süresinin sürekli artması ve bu sürenin kontrol edilememesinin en önemli ölçütlerden biri olarak gösterilmiştir. (Karabulut, 2015). Araştırma bulguları; internet kullanım süresinin problemlili internet kullanımında önemli etkenler arasında olduğunu ve önemli yordayıcısı olduğu belirlenmiştir (Ceyhan, 2011).

Başdaş 2018'e göre; Bağımlılık kişinin yaşamında internetin önemli bir hale gelmesi ve görece daha uzun süre boyunca kullanması ile başlar. Artan süre boyunca, işinde veya akademik alanda başarısızlık, sosyal çevre, arkadaş veya aile ilişkilerinde bozulmalar gibi normal yaşam işlevlerini yerine getirmemeye başlar. Kişi internet kullanımını kesmek, durdurmak gibi kontrol etmeye yönelik girişimlerde bulunduğu, stres, depresyon gibi psikolojik sorunlar yaşamakta ve bu sorunlarla baş etmek için interneti tekrar daha uzun süreler kullanmak istemektedir (Young, 1998, s.240-244; Griffiths (1999, s.246)

Ergenlerde internet bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmalarda, ergenlerin internet kullanım sürelerindeki artışın internet bağımlılık düzeylerinde artışa sebebiyet verdiğini göstermektedir (Bağatarhan ve Siyez, 2017).

Gürcan 'ın (2010) çalışmasında, Araştırmalarda genellikle haftada 5-6 saatten daha fazla zaman aralığında devamlılığı olan kullanımın söz konusu olduğu, internetin süreyle olduğu kadar işlevsel olarak nasıl anlam verildiği ve bireyin olumsuz bir duygu durumunda internete bağlanmaya gereksinim duymasıyla, dolayısıyla interneti algılama biçimi de ilgili olduğu belirtilmiştir. (Bayraktutan, 2005)

Benzer şekilde önceki araştırmalar da ergenlerin interneti kullanma süreleri arttıkça patolojik/problemlili internet kullanımlarının veya internet bağımlılıklarının arttığını ortayakoymaktadır. (Ceyhan 2008; Siyez ve Uzbaş, 2013; Karabulut, 2015; Çam ve Nur, 2015; Emre, 2017)

Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin İnterneti Kullanma Amaçlarına Göre İncelenmesine İlişkin Tartışma

Çalışmamızda öğrencilerin % 78'inin interneti sosyal medya (%59) ve oyun (%19) amaçlı kullandığı görülmüştür. Bulgulara göre lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım seviyeleri interneti kullanma amaçlarına göre gruplar arasında önemli bir farklılık bulunmakta olup; bu farklılığın küçük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımının internet kullanım amaçlarına göre yapılan ikili karşılaştırmalarda interneti oyun oynamak için kullananların bilgi etmek ve iletişim kurmak için kullananlara göre problemlı internet kullanım puanları daha yüksektir. Literatürdeki bazı çalışmalarda da yapılan çalışmada ulaşılan sonucu destekler bir şekilde internette oyun oynayan ergenlerin problemlı internet kullanım seviyelerinin yüksek olduğu sonucuna varıldığı görülmüştür (Tahiroğlu ve ark., 2010; Young 2011, Yılmaz ve ark., 2014). Bu veriler sonucunda oyunun ergenlerin sağlıksız veya problemlı internet kullanımlarında önemli bir faktör olabildiği söylenebilir. Nitekim günümüzde internette oyun sayısı ve türü sürekli gelişmekte ve dolayısıyla bireylerin oyun oynama süresi artmaktadır. Bu bağlamda özellikle ergenlerde bilgisayar ve internet ortamındaki oyun bağımlılığı önemli bir problem haline gelebilmektedir.

Literatürde yer alan çalışmalarda interneti kullanma amacının problemlı internet kullanımı ile anlamlı bir ilişkisi olduğu yorumunu destekler bilgiler bulunmaktadır. Ergenlerin internet kullanma amaçları ile internet bağımlılığının oluşması arasında önemli bir ilişki olduğu; özellikle eğlence ve iletişim amaçlı internet kullanımının ergenlerin internet bağımlılığı geliştirmelerinde kritik bir role sahip olduğu düşünülmektedir (Esen, 2010) Problemlı internet kullanım ortalamasının daha yüksek olduğu öğrencilerin interneti çoğunlukla iletişim kurma ve eğlence amaçlı kullandıklarını belirlemiştir (Bayraktar, 2001). Ceyhan (2008)'a göre; ergenler arasında internetin sohbet odalarında konuşmak, paylaşımında bulunmak ve zaman geçirmek amacıyla kullanıldığını ve bu kullanımın gittikçe arttığını vurgulamakta, bunun bir sonucu olarak da internetin ergenlerin bazıları için patolojik olabileceğini belirtmektedir. Farklı bir çalışmada patolojik internet kullanıcısı olan ergenlerin sıklıkla chat, müzik, pornografi ve alışveriş sitelerinde gezindikleri tespit edilmiştir (Bayraktar ve Gün, 2007).

İnterneti kullanım amacı ile ilgili yapılan çalışmalarda; İnterneti hem sohbet/sosyal ağ, hem de oyun amacıyla kullanan ergenlerin bağımlılık puanlarının interneti ödev-araştırma amacı ile kullanan öğrencilerin bağımlılık puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır (Bayraktutan, 2005; Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan, 2007; Gürcan, 2010; Yılmaz ve ark., 2014; Çetin, 2014; Karabulut, 2015)

Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Hangi Yolla İnternete Bağlandıklarına Göre İncelenmesine İlişkin Tartışma

Çalışma grubundaki lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri hangi yolla internete bağlandıklarına göre gruplar arasında önemli bir farklılık bulunmakta olup; küçük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir. Lise öğrencilerinde sabit bilgisayar kullananların problemlı internet kullanımı telefon kullananlardan daha yüksektir. Literatürde konuyla ilgili farklı çalışmalar bulunmaktadır. Günlü ve Ceyhan'ın araştırma sonucuna (2017) göre; Araştırmada ergenlerin, sabit bilgisayarlardan internete bağlanan ergenlerin problemlı internet kullanım puanlarının birinci sırada, cep telefonundan bağlananların ikinci sırada ve taşınabilir bilgisayardan bağlananların üçüncü sırada da olduğu gözlenmiştir. Kullanılan araçlara göre cep telefonundan internete bağlananların taşınabilir bilgisayardan bağlanana göre problemlı internet kullanım puanlarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ögel'e (2012) göre; problemlı internet kullanımı olan öğrencilerin %76,5'inin cep telefonundan internete bağlandıkları görülmüştür.

Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerinin Algılanan Anne Baba Tutumuna Göre İncelenmesine İlişkin Tartışma

Ergenlik dönemindeki bireyler, gelişimlerini etkileyecek, kişiliklerine yön verecek pek çok faktörün etkisine açık haldedirler. Mevcut çalışmada; Öğrencilerin demokratik, izin verici ve otoriter anne baba tutumları ile Problemlı İnternet Kullanımı arasında karşılıklı bir ilişki olup olmadığını saptamak için uygulanan analizler neticesinde; yapılan ikili karşılaştırmalarda otoriter anne babaya sahip ergenlerin, demokratik anne babaya sahip ergenlerden daha yüksek problemlı internet kullanımı gösterdikleri belirlenmiştir. Yine benzer şekilde izin verici-ihmkar anne babaya sahip ergenlerinde, demokratik anne babaya sahip ergenlerden daha yüksek düzeyde problemlı

internet kullandığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden en yüksek problemlili internet kullanımına sahip öğrenciler otoriter ve izin verici-ihmkâr anne babası olanlardır. Demokratik ve izin verici-müşamahakâr anne babaya sahip öğrencilerin ortalamaları daha düşük görünmektedir. Ayrıca lise öğrencilerinin problemlili internet kullanımı düzeylerini onların kabul-İlgilerinin negatif ve yine psikolojik özerkliğinde negatif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Denetleme ve cinsiyetin problemlili internet kullanımını anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmektedir.

Mevcut araştırma bulgularının son yıllardaki çalışmalarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Erkan'ın (2019) çalışmasında, Problemlili internet kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalar arasında, ebeveyn tutumunun koruyucu veya tetikleyici etkisinin olabileceği kanısına varıldığı, problemlili internet kullanımı ile İlgisiz tutumun pozitif ilişkili bulunduğu vurgulanmıştır. Benzer şekilde (Çetin, 2014) araştırmasında; ergenlik döneminde algılanan aileden alınan desteğin internet bağımlılığını negatif yönde yordadığı belirtilmiştir (Çetin, 2014) Başka bir çalışmada ise ailenin ihmalkar tutumuna sahip olmasının ergenlerin internet bağımlılığını yordadığı bulunmuştur (Ayas ve Horzum, 2013). Problemlili İnternet Kullanımının ayrıca aileden algılanan sosyal destek ile negatif ilişkisi olduğu görülmüştür (Esen ve Siyez, 2011; Günüş ve Doğan, 2013). Demografik bilgiler çerçevesinde yapılan Batıgün ve Kılıç'ın (2011) çalışmasında üst sosyo ekonomik seviyedeki ergenlerin internet bağımlılık oranları alt ve orta sosyo ekonomik seviyede olan ailenin çocuklarından daha yüksek bulunmuştur (Ergin, 2018). Demokratik anne baba tutumları arttıkça sorunlu internet kullanımında azalma gözlemlendiği, ancak aşırı kullanımın demokratik tutumlardan etkilenmediği gözlenmektedir. Koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumları arttıkça problemlili internet kullanımında da artış gözlenmektedir (Taneri ve Tiryakioğlu 2015).

Diğer yandan araştırmanın bağımlı değişkeni ile problemlili internet kullanımı ve kabul/ilgi ile negatif ilişki, psikolojik özerklik ile negatif ilişki bulunurken denetleme ile aralarında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. İnternetin olumsuz sonuçları ile, kabul/ilgi ile negatif ilişki, psikolojik özerklik negatif ilişki bulunurken ve denetleme ile aralarında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. Aşırı kullanım ve kabul/ilgi ile negatif ilişki, psikolojik özerklik ile negatif ilişki bulunurken ve denetleme ile aralarında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. Diğer alt boyut sosyal fayda/sosyal rahatlık ve kabul/ilgi ile negatif ilişki, psikolojik özerklik ile negatif ilişki bulunurken ve denetleme ile aralarında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir

Koning ve meslektaşları (2018) tarafından problemlı internet kullanımı ile ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim biçimleri arasında ilişki olduğunu saptanmıştır. İnternette geçirilen zaman ve kullanım amaçları ile ilgili koyulan kuralların özellikle tepkisel boyutta olması erkeklerde problemlı internet kullanımının artışıını açıklamaktadır (Erkan, 2019).

Ailenin internete yönelik tutumlarının yanında aile/ergen ilişkisi de ergenin internet kullanımını belirleyebilmektedir. Ergenin ailesi ile ilişkisi yeterli düzeyde değilse, anne-baba-ergen kaliteli zaman geçirmiyorsa, ergen internette vakit geçirmeyi tercih edebilmektedir. Aile içinde iletişim, kabul-ilgi, sevgi yetersizliğinin olması, tutarsız davranışlar, güvenli bir ortam olmaması (Young, 1997), belirgin olmayan roller, ve bu roller arasında çatışmalarının yaşanması, çocuktan aşırı akademik ve sosyal beklentilerin olması, ergenin internete daha çok yönelmesine ve internetin bir kaçış yeri haline gelmesine sebep olabilir (Ceyhan ve Ceyhan, 2011). Mutlulukla ilgili olarak kullanılan kavramlardan psikolojik ve öznel iyi oluş, iyilik hali, yaşam kalitesi, yaşam doyumunu ve olumlu duygulanım gibi kavramlar büyük oranda birbiriyle ilişkilidirler (Tuzgöl-Dost, 2004, Çetin 2014). Diğer bir araştırmada; Ergen öznel iyi oluşun, ele alındığı açıdan değerlendirdiğimiz zaman anne-baba tutumlarının ve aile içi ilişkinin yaşam doyumunu etkileyen önemli bir unsur olduğu görülmektedir (Yıldırım, 2018). Yılmaz'ın araştırmasında (2013); Problemlı interneti kullanan üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşlarının anlamlı biçimde daha düşük olduğu görülmüştür.

Kabul/ ilgi boyutu çocukların anne-babalarını ne derece sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıkları ile ilgilidir. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına duyarlı olan, tutarlı, kararlı ve güven verici ailelerin çocuklarının özgüvenli olduğu, sağlıklı davranışlar geliştirdikleri görülmektedir. Psikolojik özerklik boyutu anne-babanın demokratik tutumu ne derece uyguladıklarını ve çocuğun bireyselliğini ifadeye ne derece cesaretlendirildikleri ile ilgilidir. Karar alma süreçlerinde demokratik ilkeleri uygulayan, çocuğun özgürce gelişmesini, yeteneklerini ortaya çıkarmasını ve kendini gerçekleştirmesini destekleyen yani demokratik ortamlarda büyüyen çocukların zihinsel ve kişilik gelişimlerin daha olumlu yönde olduğu görülmektedir (Taneri ve Tiryakioğlu 2015).

Mevcut çalışmanın sonuçları da, Yıldırım (2018)'in çalışmasındaki gibi, gelişim çağında bulunan ergenlerin daha çok risk altında olmasından, bu konuda anne babalara ciddi sorumluluk düştüğünü, ebeveynlerin çocuklarının psikolojik iyi oluşunu destekleyen bir tutuma sahip olmalarının, çocuklarının problemlı internet

kullanımı/telefon bağımlılığını önleyici bir etki yaratacağı öngörülmekte olduğunu teyit etmektedir.

Çalışma grubuna ilişkin verilerden yola çıkarak, ailelerin ergenlerin internet kullanımına yönelik büyük oranda sınırlama getirmemeleri, internetin bilgiye ulaşma, bilgi ve becerilerin geliştirilmesi konusunda çocukları için ne denli önemli bir araç olduğunun farkına varmaları ve interneti sağlıklı kullanmakla ilgili rol model olmaları gerektiği düşünülmektedir. Ögel (2012)' e göre; İnternet bağımlılığı önlenebilir bir sorundur. En etkin ve en ucuz tedavi yöntemi önlemedir. Bu nedenle bir sorun ortaya çıkmadan veya bir sorun hastalık olmadan önlenebilirse, herkes için durum daha kolay olacaktır. Önleme aşaması özellikle ebeveynler için büyük önem taşımaktadır. On iki yaş ve altı önleme için ideal bir dönemdir. Bu dönemde hiçbir sorunun işareti olmasa bile önlem almaya başlamak gerekir. Çocuğun bilgisayarı ve/veya telefonuna internet filtresi eklemek, bilgisayarı ekranın görünebileceği açık bir alana koymak, anne babanın internet kullanımı konusunda ayrıntılı eğitim alması, rol model olmak ve çocuğun internette hangi sitelere girdiğini takip etmek gibi önlemler alınabilir. Ailelerin aşırı yorgunluk, akademik sorunlar, hobilerine olan ilgisinde düşüklük, arkadaşlarından uzaklaşma, söz dinlememe ve karşı çıkma gibi çocuklarda bağımlılık için erken uyarı işaretlerinin farkında olmaları, zamanında müdahale etmeleri önem arz etmektedir

5.2. Sonuç

Mevcut çalışmada lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımının anne baba tutumunun alt boyutları olan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, denetleme değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar ışığında problemleri internet kullanımını ile anne baba tutumu arasında küçük ölçüde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Problemleri internet kullanımını ile anne baba tutumlarının alt boyutu olan kabul/ilgi ile arasında negatif ilişki, psikolojik özerklik ile negatif ilişki bulunurken denetleme ile aralarında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. Tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde, anne-babaların çocuklarının yaşlarına ve gelişim düzeyine uygun olarak ihtiyaçlarının karşılanması, her zaman ilgili ve sevecen aynı zamanda tutarlı olmaları, çocuklarına sağlıklı internet kullanım davranışı kazandırabilmek için küçük yaşlardan itibaren sınır koymaları gerektiği söylenebilir. Kuralların yaşa ve duruma göre esnetilebileceği ve ailede alınacak kararların birlikte alınması uygulanabilirliği açısından oldukça önemlidir. Çocuğun bireyselliğini ifade edebileceği ve kendini

gerçekleştirebileceği sağlıklı alışkanlıklar kazandırmak, gençlerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini olumlu yönde etkileyeceği bilinmektedir.

5.3. Kısıtlılıklar

Yapılan çalışma Eskişehir Atatürk Lisesinde 2018-2019 eğitim yılında öğrenim gören öğrencilerle yürütüldüğü için örneklem sayısı yeterince geniş tutulamamıştır. Katılımcı sayısının az olması evreni temsil edebilmesi açısından sınırlı olduğu düşünülmektedir. Araştırmada elde edilen bulgular, çalışma için belirlenen ve araştırmacı tarafından değişkenleri ölçmesi adına uygun görülen değerlendirme araçlarına verdikleri, kendileri açısından doğru olduğunu düşündükleri cevaplarla kısıtlıdır. Söz konusu kısıtlılıkların dışında, yapılan bu çalışmanın alana önemli katkılar sağladığı öngörülmektedir. Araştırmamızda kullanılan ölçekte problemlerli internet kullanımı için kesme puanının olmaması ve literatürde halen internet kullanımının sağlıklı hale dönüşmesi ile ilgili tanım ve ölçütler konusunda tam bir fikir birliği bulunmaması kısıtlılıklar arasındadır. Ayrıca, internet kullanımı ve aile tutumları konusunda sadece ergenlerin bilgisine başvurulmasının çalışmanın kısıtlılığı açısından dikkate alınmalıdır. Anne-babaların ergenlerin internet kullanımları ve anne-baba tutumuna ilişkin algılarını ölçmeye yönelik paralel ölçeklere ihtiyaç duyulmakta olup; görüşmelerin daha ayrıntılı ve yüzyüze yapılmasının, konunun farklı boyutlar açısından aydınlatılması için gerekli olduğu söylenebilir.

5.4. Öneriler

Ergenlerin problemlerli internet kullanımını etkileyen pek çok faktör olduğundan, onları bu sorundan korumak için toplumun tüm kesimlerinin bilinçlenmesi ve sorumluluk alması gerekmektedir. Ergenlerin sağlıklı internet kullanımı çocukluk döneminde edindikleri internet kullanım alışkanlıkları ile ilişkili olduğundan, çocukluk döneminden itibaren sağlıklı internet kullanım davranışları kazanmaları için evde ailelerin ve okulda öğretmenlerin rol model olması gerekmektedir. İnternet kullanımının her zaman sağlıklı olmayabileceği dikkate alındığında çocukların sanal dünya ile tanışmalarının mümkün olduğunca geç, sınırlı ve ebeveyn kontrolünde olması oldukça önemlidir. Çocuklara ve ergenlere yaşlarına uygun fiziksel oyunlar oynayabilecekleri ortamlar sunulmalı, evde

ihtiyaçları karşılanmalı, kimlik gelişimleri için yaşlarına uygun sorumluluklar verilmelidir. Kimlik gelişimi ve sorun çözme yeteneklerinin artması için arkadaşları ile oyun oynama, gerçek hayatta nitelikli ilişkiler kurma imkanı sunulmalıdır. Çocukların internet etkinliklerinin belirli kurallara bağlamak ve denetlemek, olabildiğince bu etkinlikleri çocukla birlikte yapmak gerekir. Tabi ki bu tür uygulamaların aile, eğitimciler ve gençlerin ortak bir işbirliği kurularak uygulanması, çok daha yapıcı ve uygulanabilir bir ortam sağlayacaktır. Ailelere, ocuklara ve ergenlere yönelik olarak bilinçli, güvenli internet kullanımı konusunda farkındalığın arttırılması ile ilgili çalışmalar yürütülmelidir. Ailelerin problemleri internet kullanımının belirti ve işaretlerini tanımalı, internet kullanımı sorun haline geldiğinde müdahale etmek/konuyla ilgili uzmandan yardım almak gibi işlevleri yerine getirmelidir. Okuldaki rehber öğretmenlerden ve bağımlılıkla mücadele konusunda başarılı çalışmalar yapan Yeşilay Derneğinin (ör: www.tbm.org.tr) ocukların yaş gruplarına yönelik oluşturulan eğitim modüllerinden yararlanarak bilgi sahibi olmalıdırlar. Çocukların özel bilgilerini üçüncü kişilerle paylaşmamaları, tanımadığı kişilerle iletişime geçmemeleri internet kullanırken güvenlikleri açısından büyük önem arz ettiğinden, bu bilinç verilmelidir.

Ergenleri dışarıdaki tehlikelerden korumak için nasıl ki iyi arkadaşlar edinmelerini sağlamak ve arkadaşlarını tanımak için özen gösteriliyorsa, sanal ortamdaki arkadaşlarını da tanımak gerekir. Çocuklara ekran karşısında yemek yedirmemek, anne baba meşgul veya yorgun iken inernete ocuk bakıcısı rolünü yüklememek daha ileriki yaşlarda ortaya çıkabilecek sorunları önlemek açısından oldukça önemli bir husustur.

Ergenin sağlıksız internet kullanımı varsa; yargılama ve eleştiri yapmadan, haftalık kota belirlenebilir, dış uyarıcılar kullanılabilir, fiziksel/gerçek etkinliklere daha çok yer verilebilir, yakın arkadaşları ve öğretmenleri ile işbirliği yapılabilir. Ergenin kendini gerçekleştirebileceği bir alan varsa birey o alanda desteklenmeli, yoksa bu alanı keşfetmesi konusunda rehberlik edilmelidir.

Teknolojinin baş döndürücü bir hızla değişmesi ve yaşamımızın her alanını etkilemesi sonucu, ebeveynlerin çocuklarını internette kontrolsüz bırakması, hızla akan bir trafikte ehliyeti olmayan bir bireyin araba kullanmasına ve öngörülemez tehlikelerle başbaşa kalmasına benzetilebilir. Bu metafordan yola çıkararak, internet bağımlılığını önlenememek için daha sorun ortaya çıkmadan küçük yaşlarda sınır koymalı ve interneti

kullanma kuralları net olmalıdır. Bu kuralların anlamı açıklanarak, çocukta özbilinç oluşturmaya çalışılmalıdır.

Daha önce yapılan çalışmalarda da belirtildiği üzere; psikososyal gelişim, okul başarısı ve problemlili davranışlardan korunma açısından demokratik ailede yetişen ergenlerin, daha avantajlı olduğu görülmektedir. Çocukların interneti gelişimine uygun amaçlar için kullanması ve süreyi kontrol edebilmesi dışsal faktörlerden daha çok içsel motivasyonla ilgilidir. İçsel motivasyon kişinin içinde var olan gereksinimlerine yönelik tepkilerdir. Merak, bilme ihtiyacı, yeterli olma istegi, gelişme arzusu, kendini tanıma, kendine saygı ve özgüven gibi ihtiyaçların karşılanması, ayrıca stres ile başetme, duygularını ifade etme, iletişim becerisi ve karar verme becerilerinin gelişmesi, en önemlisi de potansiyellerinin farkına varmaları büyük önem arz etmektedir. Tüm bu alanlardaki ihtiyaçları karşılanan ve destek gören çocukların sadece internet bağımlılığı değil, tüm riskli davranışlardan korunacağı böylelikle sağlıklı gelişim göstereceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- AKBULUT Y. (2013). Çocuk ve Ergenlerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Gelişimsel Sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2).
- ARCA, A. (2018, Ağustos). Üniversite Öğrencilerinde Gündemi Kaçırma Korkusu, Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı, Problemlili İnternet Kullanımı ve Yaşantısal Kaçınmanın Cep Telefonu Bağlantısını Kaybetme Korkusuna Yönelik Modelin Sınanması Muğla İli Örneği. Muğla.
- ARISOY , Ö. (2009). İnternet bağımlılığı. *Türkiye Klinikleri Dergisi*, 2(1), 75-83.
- ARSLAN, E., BÜTÜN, P., DOĞAN, M., DAĞ, H., SERDARZADE, C., & ARICA, V. (2014). Çocukluk çağında bilgisayar ve internet kullanımı. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 195-201.
- ASLAN E, & YAZICI A. (2016). Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Sosyodemografik Faktörler. *Klinik psikiyatri*, 19:109-117.
- BAĞATARHAN, T., & SİYEZ, D. (2017). Ergenlik Döneminde İnternet Bağımlılığını Önleme Programları. *Addicta The Turkish Journal on Addictions*, Güz 2017 , 4(2) 243–265.
- BAŞDAŞ, E. (2018, Mayıs). Ergenlerde Problemlili İnternet Kullanım Davranışları İle Yakın Sosyal Çevre Sorunları ve İçe/Dışa Yönelim Sorunları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- BATIGÜN, A. D., & KILIÇ, N. (2011). İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, *Türk Psikolojisi Dergisi*, 1-10.
- BAYRAKTAR, F. ve GÜN Z. (2007). Incidence and correlates of Internet usage among adolescents in North Cyprus. *Cyberpsychology & Behavior*, 10 (2), 191-197.
- BOZKURT, H., ŞAHİN, S., & ZOROĞLU S. (2016). İnternet Bağımlılığı: Güncel Bir Gözden Geçirme. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 6(3);235-247.
- CAPLAN, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18, 5, 553-575
- CEYHAN, A. A. (2011). Ergenlerin Problemlili İnternet Kullanım Düzeylerinin Yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2).
- CEYHAN, E., CEYHAN, A. A., & GÜRCAN, A. (2007). Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 387-416.

- ÇETİN, A. B. (2014, Haziran). Ergenlerin İnternet ve Problemlı İnternet Kullanım Davranışlarının Bazı Psikososyal Özellikler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- DAVİS, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human behavior*, 17(2), 187-195. doi:10.1016/S0747
- EGGER, O. ve RAUTERBERG, M. (1996). *Internet Behaviour and Addiction*. Unpublished Master's thesis, Work & Organisational Psychology Unit (IFAP), Swiss Federal Institute of Technology (ETH), Zurich
- EMRE, M. (2017). Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Yoksunluk, Kontrol Güçlüğü, İşlevsellikte Bozulma ve Sosyal İzolasyon Bağlamında İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(3) • 541-551.
- ERGİN, D. A. (2018, Haziran). Ergenlerde Bağlanma Ana-Baba Aracılığđ ve Dürtüsellik Problemlı İnternet Kullanımı İle Akademik Başarıya Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- ERKAN, S. (2019). Erişkinlerde Bulunan Anne Baba Tutumu Benlik Saygısı ve Problemlı İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- ERTEMEL, A. V., & AYDIN, G. (2018). Dijital Ekonomide Teknoloji Bağımlılığđ ve Çözüm Önerileri. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 5(4) σ 665-690
- ESEN, E. (2010). Ergenlerde İnternet Bağımlılığđnı Yordayan Psikososyal Değışkenlerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- GOOSDEEL, A. (2016, 09 20). <http://www.espad.org/news/2016/new-espad-results>. 05. 02. 2019 tarihinde <http://www.espad.org>. adresinden alındđ
- GÖKER, G., DEMİR, M. & DOĞAN, A. (2010). Ağ toplumunda sosyalleşme ve paylaşım: Facebook üzerine ampirik bir araştırma. [Çevrimiçi sürüm]. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(2), 183-206.
- GÜNLÜ, A., & CEYHAN, A. A. (2017). Ergenlerde İnternet ve Problemlı İnternet Kullanım. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 75-117.
- GÜNÜÇ, S. (2009). *İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Demografik Değışkenler ile İnternet Bağımlılığđ Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- GÜRCAN, N. (2010). Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımları ile Uyumları Arasındaki ilişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- GRİFFİTHS, M. D. (1996). Internet "addiction": an issue for clinical psychology *Clinical Psychology Forum*, 97, 32-36.
- İnternette Oyun Oynama Bozukluğu ve Tedavi Yaklaşımları:Sistematik Bir Gözden Geçirme. (2018). *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, Bahar 2018 - 5(1), 13-35.
- KARABULUT, B. C. (2015, Mayıs). Lisans Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımı Davranışları ve Bu Davranışları Etkileyen Faktörler; Modelleme Çalışması.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- KULAKSIZOĞLU, A. (2004). *Ergenlik Psikolojisi* (6. bs., C. 6). Remzi Yayınevi.
- KUSS , D. j. ROOIJ , A. J. V., SHORTER , G. W., GRİFFİTHS , M. D., MHEEN D. V., (2013). Internet Addiction in Adolescents: Prevalence and Risk Factors. *Computers in Human Behavior*, 29, 1987-1996.
- KO, C-H., LİU, T-L., WANG, P. W., CHEN, C. S., YEN, C-F. ve YEN, J-Y. (2014). The Exacerbation of Depression, Hostility, and Socia Anxiety in The Course of Internet Addiction Among Adolescent: A Psorspective Study. *Comprehensive Psychiatry*, 55, 1377-1384.
- KOOB, G. F. (2006). The Neurobiology of Addiction: A Neuroadaptational View Relevant for Diagnosis. *Addiction*, 101(1), 23-30.
- KÖK, B., TEKELİ, M. R., & POLAT, H. (2019). Cinsiyete Göre Bağımlılık Durumları. *Yalnızlık Sarmalı Sendromuna Bir Adım Yaklaşmak* (s. 75), Eskişehir Tiryakizade Kırathanesi.
- MORAHAN- MARTİN J., ve SCHUMACHER , P. (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16, 13-29.
- ÖGEL, K. (2012). *İnternet Bağımlılığı; İnternetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- SAVCI, M. (2017). Ergenlerin Sosyal Zeka, Sosyal Kaygı, Akran İlişkileri, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkiler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi.Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir
- SİYEZ D. M. & UZ BAŞ, A. (2013). İnternet bağımlılığı ve psikososyal faktörler. M. Kalkan & C. Kaygusuz (Eds.), *İnternet bağımlılığı sorunlar ve çözümler* içinde (s. 115-149). Ankara: Anı Yayıncılık
- SUBRAHMANYAM, K., GREENFIELD, P.M., KRAUT, R.E. & GROSS, E.F.(2001). The impact of computer use on children's and adolescents' development. [Çevrimiçi sürüm]. *Applied Developmental Psychology*, 22, 7-30.

- TAHIROĞLU, A. Y., ÇELİK, G. G., FETTAHOĞLU, Ç., YILDIRIM, V., TOROS, F., AVCI, A., UZEL, M. (2010). Psikiyatrik bozukluğu olan ve olmayan ergenlerde problemlili internet kullanımı. *Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi*, 47, 241–246. <http://dx.doi.org/10.4274/npa.5452> -
- TANERİ, P. O., & TİRYAKIOĞLU, Ö. (2015). Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sorunlu İnternet Kullanımı ve Anne Baba Tutumları İlişkisinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi 2. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sunulan Yüksek Lisans Tezi. Kıbrıs.
- TAŞ, İ. (2015, Temmuz). Psikolojik Belirtileri Azaltmaya Yönelik Psikoeğitim Programının Ergenlerde İnternet Bağımlılığına Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, . Sakarya.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2016). Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. <http://www.tuik.gov.tr/> internet sitesinden 02.05. 2019 tarihinde edinilmiştir.
- TÜMKAYA, S., ÇELİK, M., & AYBEK, B. (2010). Ergenlerin kişiler arası ilişkilerini etkileyen sosyal yaşantı değişkenlerinin incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke)*, 163-178.
- PONTES, H. M., PATRAO I. M. ve GRİFFİTHS, M. D. (2014). Portuguese validation of the Internet Addiction Test: an empirical study. *Journal of Behavioral Addictions*,3(2), 107-114. *Addictions*,3(2), 107-114.4.
- VALKENBURG, P.M., SCHOUTEN A.P., & PETER, J. (2005). Adolescents' identity experiments on the internet. [Çevrimiçi sürüm]. *New Media & Society*, 7(3), 383-402
- YOUNG K.S., ROGERS R.C. (1998). The relationships between depression and Internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*; 1, 25–8.
- YOUNG, S. C. ve TUNG, C. J. (2007). Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23 (1), 79-96.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1996). *Gençlik çağı: Ruh sağlığı ve ruhsal sorunları*. 10. Bs. İstanbul : Özgür Yayınları.
- YILDIRIM, S. (2018, Haziran). Ergenlerin Öznel İyi Oluş ve Anne Baba Tutumu ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya.
- YILMAZ, A. (2000). Anne Baba Tutum Ölçeğinin Geçerlilik Güvenirlik Çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 160-173.
- YILMAZ, E., ŞAHİN, Y. L., HASESKİ, H. İ. & EROL, O. (2014). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir ili örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 133–144.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

- Yaşınız: -Cinsiyetiniz: Kız () Erkek ()
- Sınıfınız: - Bir önceki yıla ait akademik ortalamanız:
- Annenin Eğitimi: -Annenin Mesleği:
- Babanın Eğitimi: - Babanın Mesleği:
- Kardeş Sayısı (Kendinizle Birlikte):
- Kiminle Yaşıyorsunuz: Anne veya Babayla Birlikte ()
Anne Babayla Birlikte () Kurumda Kalıyor () Diğer()
- Kendinize ait bilgisayarınız var mı? Evet () Hayır ()
- Ortalama günde kaç saat internette vakit geçiriyorsunuz?
a) 1-2 saat b) 3-4 saat c) 5-8 saat d) 8 saat ve üzeri
- Hangi yolla internete bağlanıyorsunuz?
a) Telefon b) Sabit bilgisayar c) Taşınabilir bilgisayar/Tablet
- İnterneti en sık hangi amaçla kullanıyorsunuz?
a) Sosyal medya b) Oyun c) Bilgi elde etmek d) İletişim kurmak
- Kendinizi internet bağımlısı olarak görüyor musunuz?
a) Değilim b)Fikrim yok c) Belki d) İnternet bağımlısıyım
- Anne/babanızı internet bağımlısı olarak görüyor musunuz?
a) Görmüyorum b)Fikrim yok c) Belki d) İnternet bağımlılığı var

Ek 2. Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği-Ergen

A. Aykut Ceyhan & Esra Ceyhan

Açıklama: Bu anket, bireylerin internet kullanım davranışlarını betimlemek için hazırlanmıştır. Sizden istenen, internet kullanırken genellikle gösterdiğiniz davranışları dikkate alarak, aşağıdaki ifadelerden her birinin size uygunluk derecesini belirlemenizdir.

Bu amaçla, ilk önce her bir ifadeyi okuyunuz ve daha sonra her bir ifadenin karşısındaki “**Tamamen Uygun**”, “**Oldukça Uygun**”, “**Biraz Uygun**” “**Nadiren Uygun**”, ve “**Hiç Uygun Değil**” seçeneklerinden kendi durumunuza uygun olan bir seçeneği belirleyiniz. Bu seçeneği belirledikten sonra o seçeneğe ait parantezin içerisine çarpı (X) işareti koyunuz.

Lütfen, hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Yanıtlarken kendi internet kullanım davranışlarınızı olduğu gibi yansıtmamız, sonuçların daha sağlıklı değerlendirilmesine katkıda bulunacaktır. Yanıtlarımız ile bu bilimsel araştırmaya katıldığınız için teşekkürler.

	Tamamen uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Nadiren uygun	Hiç uygun değil
1. İnternet bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime “birkaç dakika daha” diyorum.....	()	()	()	()	()
2. İnternette geçirdiğim zaman çoğunlukla uyku süremi azaltıyor.....	()	()	()	()	()
3. İnternet ortamında elde ettiğim saygıyı günlük yaşamımda bulamıyorum.....	()	()	()	()	()
4. İnternette, diğer ortamlara göre daha kolay ilişki kuruyorum	()	()	()	()	()
5. İnternette ismimi gizlemek beni daha özgür kılıyor	()	()	()	()	()
6. Çok istememe rağmen interneti uzun süre kullanmaktan bir türlü vazgeçemiyorum.....	()	()	()	()	()
7. İnternete gerekmedikçe girmekten kaçınıyorum	()	()	()	()	()
8. Yalnızlığımı internetle paylaşıyorum	()	()	()	()	()
9. Birisi internette ne yaptığımı sorduğunda savunmacı ve gizleyici oluyorum.....	()	()	()	()	()
10. Planladığımın dışında fazladan bir dakika bile interneti kullanmıyorum.....	()	()	()	()	()
11. İnternette bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.....	()	()	()	()	()
12. İnternette, kontrol benden çıkıyor.....	()	()	()	()	()
13. İnternet yüzünden yemek yemeyi unuttuğum zamanlar oluyor.....	()	()	()	()	()
14. İnternette daha fazla vakit geçirmek için					

günlük işlerimi ihmal ediyorum.....() () () () ()

Tamamen Oldukça Biraz Nadiren Hiç
Uygun uygun uygun uygun uygun değil
↓ ↓ ↓ ↓ ↓

15. Sosyal aktiviteler için para harcamaktansa () () () () ()
internete erişmek için harcamayı tercih ediyorum () () () () ()
16. Sürekli ziyaret ettiğim internet sitelerine
bir gün dahi girememeye tahammül edemiyorum..() () () () ()
17. İnternet kullandığım süre boyunca
her şeyi unutuyorum..... () () () () ()
18. Yapmam gereken işler çoğaldıkça,
internet kullanma isteğim de o ölçüde artıyor..... () () () () ()
19. İnternet, yapmam gerekenleri ertelemek için
vazgeçilmez bir araçtır.....() () () () ()
20. İnternet kullanımım, benim için önemli kişilerle
olan ilişkilerimde problem yaşamama neden oluyor() () () () ()
21. İnternet kullanırken başkalarının
beni meşgul etmesine öfkeleniyorum.....() () () () ()
22. İnterneti kullanmasam bile sürekli aklımda () () () () ()
23. İnternet kullanmayı bırakamadığım için
randevularıma veya derslerime geç kalıyorum.....() () () () ()
24. Sabahları uyandığımda bir an önce
internete bağlanmak istiyorum.....() () () () ()
25. İnternet kullanırken zamanın nasıl geçtiğini
hiç anlayamıyorum..... () () () () ()
26. İnternet beni kendisine esir ediyor..... () () () () ()
27. İnternet yoluyla iletişim kurmayı,
yüz yüze iletişim kurmaya tercih ediyorum.....() () () () ()

Ek 3. Anne Baba Tutum Ölçeği

Lütfen aşağıdaki sorulara kendi anne ve babanızı düşünerek dikkatlice okuyunuz.
Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün.

Eğer **TAMAMEN BENZİYORSA** 4; (aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine)

BİRAZ BENZİYORSA 3;
BENZEMİYORSA 2;
HİÇ BENZEMİYORSA 1 yazınız.

1. Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
2. Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.
3. Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.
Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam
4. gerektiğini söylerler.
5. Annem ve babam bazı konularda “**sen kendin karar ver**” derler.
6. Derslerimden ne zaman düşük alsam, annem ve babam kızar.
7. Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.
8. Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.
9. Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.
10. Annem ve babamla her tartıştığımda bana “**büyüdüğün zaman anlarsın**” derler.
11. Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.
12. Annem ve babam yapmak istediklerin konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.
13. Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.
14. Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.
15. Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.
16. Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.
17. Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz
- 18.

Annem ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.

Aşağıdaki her ifadenin yanında bulunan kutulardan sadece size uygun olanın içine çarpı (X) işareti koyunuz.

19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet

Hayır

Eğer cevabınız Evet ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir? (Pazartesi- Cuma arası)

8:00 'den önce

10:00-10:59 arası

8:00 -8:59 arası

11:00 ya da daha geç

9:00- 9:59 arası

İstediğim saate kadar

20. Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmenize izin verirler mi?

Evet

Hayır

Eğer cevabınız Evet ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir

8:00 'den önce

10:00-10:59 arası

8:00 -8:59 arası

11:00 ya da daha geç

9:00- 9:59 arası

İstediğim saate kadar

Annem ve babam aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?

Hiç çaba göstermez Çok az çaba gösterir Çok çaba gösterir

21.Eğer gece bir yere, gittiysen nereye gittiğini

22. Boş zamanlarınızda ne yaptığını,

23.Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını

Annem ve babamın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?

Bilgileri Yoktur	Çok az bilgileri vardır.	Çok bilgileri vardır.
---------------------	--------------------------------	-----------------------------

24. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin

25. Boş zamanlarınızda ne yaptığını,

26. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını

ETİK KURUL İZİNİ

www.uskudar.edu.tr

Altunizade Mahallesi Haluk Türksöy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudar.edu.tr

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018/963

25/11/2018

Sayın Doç.Dr.Cemal Onur NOYAN
(Belkıs DEDE)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 25/11/2018 tarihinde yapılan 12 No.lu toplantısında “**Ergenlerin İnternet Kullanımı ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” adlı araştırma projenizin kurum izni getirme koşulu ile şerhli olarak etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç.Dr.Cumhur TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Belkıs DEDE

Doğum Yeri ve Tarihi : UŞAK-30.01.1979

İletişim : bdede79@hotmail.com

Eğitim Durumu :

Yüksek Lisans : Üsküdar Üniversitesi, İstanbul

Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyonu (Tezli), 2017-2019

Lisans: Osmangazi Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Eskişehir

Hemşirelik Bölümü, 1997-2002

Önlisans: Anadolu Üniv.Sosyal Hizmetler Bölümü 2016

Kurslar : Toros Üniversitesi Aile Danışmanlığı Sertifikası 2013

Sağlık Bakanlığı Bağımlılıkla Mücadele Eğitimi 2018

Üyelikler : Yeşilay Derneği

Deneyim :

2018 NP Beyin Hastanesi AMATEM Birimi (Staj)

2018 Eskişehir Sağlık Müdürlüğü Ruh Sağlığı Birimi

(Bağımlılıkla Mücadele Komisyonu Sekreteryası)

2017-2003 Eskişehir Sağlık Müdürlüğü Özel Tanı Birimi

2003-1998 Eskişehir Sağlık Bakanlığı'na bağlı Hastaneler ve Sağlık Ocakları